

“Siitä ei oo tehty mikään big deal”

Sateenkaari-isien kokemuksia vuorovaikutuksen toteutumisesta
varhaiskasvatuksessa

Hyvinvointi- ja toimintakyky,
sosionomi
Opinnäytetyö
29.10.2010

Piia Reinikka
Suvi Ruotsalainen

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan koulutusohjelma	Sosionomi AMK	
Tekijä/Tekijät		
Piia Reinikka ja Suvi Ruotsalainen		
Työn nimi		
"Siitä ei oo tehty mikään big deal" Sateenkaari-isien kokemuksia vuorovaikutuksen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa		
Työn laji	Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö	Syky 2010	41 + 3 liitettä
TIIVISTELMÄ		
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten sateenkaari-isät kokevat vuorovaikutuksen lastensa varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Lisäksi kartoitimme, miten sateenkaari-isät ja heidän lapsensa on koettu varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvattajat, muut vanhemmat ja varhaiskasvatusikäiset lapset), millaisia valmiuksia varhaiskasvattajilla on kohdata sateenkaariperheitä ja miten sateenkaari-isien perheisiin ja moninaisuuteen liittyviä asioita käsitellään varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme tavoitteena on lisätä tietoutta ja osaamista kohdata sateenkaari-isien perheitä varhaiskasvatuksessa sekä edistää heidän välistä vuorovaikutusta.</p> <p>Käytimme opinnäytetyössämme kvalitatiivista tutkimusta. Tutkimusmenetelmämme oli teemahaastattelu, ja haastattelimme yhteensä neljää sateenkaari-isiä. Aineiston analyysissä käytimme menetelmänä teemoittelua.</p> <p>Tuloksista oli nähtävissä, että sateenkaari-isät tunsivat olevansa tasavertaisia muiden kanssa, eivätkä kaivanneet erityistä huomiota. He kokivat varhaiskasvatuksen avoimesti ja eivät tunteneet tarvitsevansa tukea vanhemmuudessa. Tuloksista kävi myös ilmi, että varhaiskasvattajat hankkivat itsenäisesti moninaisuuteen liittyvää kirjallisuutta sekä keskustelivat lasten kanssa moninaisuudesta ja erilaisista perheistä. Sateenkaari-isät pitivät tärkeänä varhaiskasvatuspalveluiden kehittämisessä, että varhaiskasvattajille järjestettäisiin sateenkaariperheisiin liittyvää koulutusta.</p> <p>Johtopäätöksissä ilmeni, että sateenkaari-isien perheiden moninaisuus on otettu varhaiskasvatuksessa huomioon. Varhaiskasvattajilla on riittävästi tietoa ja taitoa kohdata sateenkaariperheitä. Sateenkaari-isät kokevatkin varhaiskasvatuksen kasvatustavoitteiden kohtaavan kasvatusnäkömyksiensä kanssa. Varhaiskasvattajien ja muiden lasten vanhempien ensikohtaamiset sateenkaari-isien ja heidän lastensa kanssa ovat olleet pääosin myönteisiä. Sen sijaan varhaiskasvatusikäiset lapset kokevat perheiden moninaisuuden hyvinkin ristiriitaisena.</p>		
Avainsanat		
vuorovaikutus, varhaiskasvatus, sateenkaari-isiä, sateenkaariperhe, moninaisuus		

Degree Programme in		Degree
Social Services		Bachelor of Social Services
Author/Authors		
Piia Reinikka and Suvi Ruotsalainen		
Title		
"It Hasn't Been Any Big Deal" Rainbow Fathers' Experiences of Interaction in Early Childhood Education		
Type of Work	Date	Pages
Final Project	Autumn 2010	41 + 3 appendices
<p>ABSTRACT</p> <p>The purpose of this study was to explore how rainbow fathers experienced interaction in their children's early childhood education. We also explored how early childhood educators, parents and other early childhood-age children reacted to rainbow families from rainbow fathers' point of view, what kind of skills early childhood educators had when facing rainbow families and how their issues were handled in early childhood education. The objective of this study was to add knowledge and to promote interaction between rainbow fathers and early childhood educators.</p> <p>The study was qualitative. We collected our material by thematic interviews. We interviewed four rainbow fathers and analysed the interviews by thematising.</p> <p>The results showed that rainbow fathers felt that they were equal with others and they did not need any special attention. In addition rainbow fathers did not feel that they needed support in their parenting. They also had an open attitude to early childhood education. They independently acquired literature on diversity and discussed diversity and different families with children. When developing early childhood education, rainbow fathers emphasised the importance of organising training related to rainbow families.</p> <p>The results lead to the conclusions that rainbow fathers families' diversity is well taken into account in early childhood education. The first encounters of early childhood educators and other children's parents with rainbow families and their children have been mostly positive. Instead, other early childhood-age children consider the issue conflicting.</p>		
Keywords		
interaction, early childhood education, rainbow fathers, rainbow family, diversity		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	2
2.1	Sateenkaariperheiden historia Suomessa	2
2.2	Seksuaalisuuden suuntaukset	3
2.3	Perheiden moninaisuus	3
2.3.1	Moninaisuus ja yhteiskunta	5
2.3.2	Mielen sisäisten arvokenttien malli	6
2.4	Sateenkaari-isien perheet	8
2.5	Vanhemmuus ja huoltajuus	9
2.6	Perheen sisäinen adoptio	10
3	VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA	10
3.1	Sateenkaariperheet ja varhaiskasvatus	11
3.2	Vuorovaikutus	13
3.3	Dialoginen vuorovaikutus	14
3.4	Kasvatuskumppanuus	18
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
4.1	Tutkimusasetelma	20
4.2	Tutkimusjoukko	21
4.3	Aineiston analysointi	22
5	TULOKSET	23
5.1	Yleistietoa haastateltavista	23
5.2	Vuorovaikutus	24
5.3	Kasvatuskumppanuus	27
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
7	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	33
8	POHDINTA	35
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	
	Teemahaastattelurunko	
	Tutkimuspyyntö 1	
	Tutkimuspyyntö 2	

1 JOHDANTO

Jo pidemmän aikaa on ollut yleisempää, että sateenkaariperheen muodostavat sateenkaariäidit ja heidän lapsensa. Tähän asti he ovat olleet näkyvämpi osa sateenkaariperhe-toiminnassa, jossa miehet ovat pysyneet sivummalla. Vaikka sateenkaari-isien ja etenkin miesparien muodostamien lapsiperheiden osuus on yhä vähäinen, ovat he tulleet viime vuosina näkyvimmiksi yhteiskunnassamme. Lähitulevaisuudessa sateenkaariperheiden määrä tulee kasvamaan myös varhaiskasvatuspalveluiden piirissä ja tällöin ensisijaisessa asemassa on varhaiskasvattajien ammatillinen osaaminen kohdata moninaisia perheitä sekä ottaa huomioon heidän tarpeitaan ja tukea vuorovaikutuksen toimivuutta. (Jämsä 2008: 27.) Aikaisempia tutkimuksia sateenkaari-ististä ja -perheistä on tehty toistaiseksi vähän ja tutkimukset ovat pohjautuneet lähinnä naisparien näkökulmaan.

Näin opinnäytetyömme aiheeksi muodostuikin sateenkaari-isät ja heidän kokemuksensa vuorovaikutuksesta lastensa varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Uskomme aiheen tulevan meille ajankohtaiseksi työskennellessämme sosiaali-alan ammattilaisina erilaisten ihmisten kanssa. Työmme tarkoituksena on haastatella sateenkaari-isiä, joiden lapset ovat tai ovat olleet varhaiskasvatuspalveluiden piirissä. Heidän kokemuksistaan saamme uutta aineistoa, jolla on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Näin voimme lisätä tietoutta ja osaamista kohdata sateenkaari-isien perheitä varhaiskasvatuksessa sekä auttaa kehittämään vuorovaikutusta heidän ja varhaiskasvattajien välillä. Opinnäytetyössämme selvitämme, miten sateenkaari-isät ja heidän lapsensa on koettu varhaiskasvatuksessa, millaisia valmiuksia varhaiskasvattajilla on kohdata heitä sekä miten sateenkaari-isien perheisiin ja moninaisuuteen liittyviä asioita ylipäättään käsitellään varhaiskasvatuksessa. Työssämme paneudumme tarkemmin juuri perheiden moninaisuuteen ja sateenkaariperheiden kannalta olennaisiin vanhemmuuden ja huoltajuuden käsitteisiin. Käymme lisäksi läpi sateenkaariperheiden historiaa ja sateenkaari-isien perheiden rakennetta.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytämme teema-haastattelua eli puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Opinnäytetyömme haastatteluiden teemat nousevat vuorovaikutuksen keskeisistä ilmiöistä ja analysointimenetelmänä käytämme teemoittelua.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Seuraavaksi käymme läpi sateenkaariperheiden historiaa Suomessa, perheiden moninaisuutta ja sateenkaari-isien perheiden rakennetta sekä avaamme vanhemmuuden ja huoltajuuden käsitteitä. Kerromme myös lyhyesti eri seksuaalisuuden suuntauksista ja uudesta lakimuutoksesta, joka mahdollistaa perheen sisäisen adoption.

2.1 Sateenkaariperheiden historia Suomessa

Suomessa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat pysyneet pitkään näkymättöminä aiemmin vallinneen leimautumisen pelon vuoksi. Vaikka ihmiset ovat pitkään olleet tietoisia omasta seksuaalisuudestaan, ovat ennakkoluulot kautta aikojen estäneet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä tulemasta näkyviksi. (Mustola – Pakkanen 2007: 163.) Kun homoseksuaaliset parisuhteet ja homoseksuaalisuus poistuivat rikoslaista vuonna 1971, alkoivat hiljalleen homoseksuaaliset vanhemmatkin tulla enemmän esille. Samalla alkoi ilmestyä tutkimuksia, joissa tutkittiin tarkemmin muun muassa seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä ja homoseksuaalisten vanhempien kasvattamia lapsia ja heidän hyvinvointiaan. (Mustola ym. 2007: 163–164.)

1970– ja 1980 -luvun Suomessa homo– ja lesbopareilla vanhemmuus oli edelleen hyvin harvinaista ja perheet muodostuivat usein yksinhuoltaja– ja uusperheistä, joihin lapset olivat syntyneet aiemmista heterosuhteista. 1990-luvulle tultaessa lainsäädäntö kehittyi, minkä johdosta perhemuodot muuttuivat ja sateenkaariperheet tulivat hiljalleen näkyvämmäksi muodoksi. Vuonna 1997 aloitti toimintansa Sateenkaariperheet ry –yhdistys, joka toimii yhteydenpito- ja keskustelufoorumina lesbo-, bi-, homo- sekä transvanhemmille ja heidän lapsilleen. (Kuosmanen – Jämsä: 2007: 72; Mustola ym. 2007: 164–165.)

Sateenkaariperheet ry:n myötä sateenkaariperheiden erilaisia muotoja alkoi syntyä ja 2000 -luvulle mentäessä määrät kasvoivat merkittävästi. Keskustelua aiheuttivat kuitenkin perheet, joissa oli useampi kuin kaksi vanhempaa, sillä ongelmana oli puutteellinen lainsäädäntö, jolla lapselle voitaisiin mahdollistaa perhesuhteiden pysyvyys. Lainsäädäntö osoittautui muutenkin hyvin monimutkaiseksi sateenkaariperheiden osalta esimerkiksi huoltajuuspäätösten, tukien sekä etuuksien osalta. Varmaa on kuitenkin se, että

sateenkaariperheet ovat koko ajan tulleet yhä näkyvämmäksi vähemmistöksi ja heidän verkostoitumisensa yhteiskunnan eri palveluihin on tuonut heitä lähemmäksi muita perheitä. (Mustola ym. 2007: 166–168.)

2.2 Seksuaalisuuden suuntaukset

Heteroseksuaalisuudesta puhutaan, kun henkilö tuntee seksuaalista ja emotionaalista vetovoimaa vastakkaiseen sukupuoleen (Jämsä 2008: 30). Homoseksuaalisuus taas tarkoittaa ihmistä, joka kokee seksuaalista ja emotionaalista vetovoimaa samaa sukupuolta olevaan henkilöön (Jämsä 2008: 31). Biseksuaalinen henkilö tuntee vetovoimaa molempiin sukupuoliin sekä miehiin että naisiin. Biseksuaalisuus on useimmiten jäänyt taka-alalle sen moninaisuudesta johtuen. (Jämsä 2008: 31.) Transsukupuolisuudella tarkoitetaan sukupuoli-identiteetin häiriötä, johon liittyy kokemus siitä, että kuuluu väärään sukupuoleen. Henkilö haluaisi elää ja olla kuin vastakkainen sukupuoli ja olisi sen vuoksi valmis käymään läpi kirurgisia tai hormonaalisia toimenpiteitä. Transsukupuolisuus luokitellaan häiriöihin, koska siihen liittyy pakonomaista tarvetta olla eri sukupuolta. Transgender –ihmiset puolestaan kokevat usein olevansa sukupuoleltaan jotain miehen ja naisen väliltä, molempia tai eivät kumpaakaan (Kuosmanen ym. 2007: 31). Transvestiitit ovat useimmiten heteromiehiä, jotka haluavat pukeutua satunnaisesti tai kokonaan naisen vaatteisiin. Intersukupuolisella henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, jonka sukupuolta on vaikea määrittellä syntyessä tai se voidaan havaita vasta nuoruusiässä. (Jämsä 2008: 35, 51, 53–54, 57; Kuosmanen ym. 2007: 31.)

2.3 Perheiden moninaisuus

Jokainen kokee perheen eri tavalla ja määrittelee itse, keitä siihen kuuluu. Suomalaisista enemmistö, 98 prosenttia, on sitä mieltä, että perheen muodostaa aviopari ja lapsi tai lapset. 86 prosenttia on myös sitä mieltä, että perheen muodostaa avopari ja heidän lapsensa ja lisäksi 93 prosenttia pitää perheenä yksinhuoltajia lapsineen. Suomalaiset mieltävät, että perheet voivat olla myös lapsettomia pariskuntia. Erilaisina perhemuotoina voidaan pitää ydinperhettä, yksinhuoltajaperhettä, uusperhettä, adoptioperhettä, apilaperhettä ja sijaisperhettä. Sateenkaariperheet ovat samaa sukupuolta olevien vanhempien muodostamia perheitä, jotka voivat koostua nais- tai miespareista, yksinhuoltajavan-

hemmista ja uusperheistä. Sateenkaariperheen lapset voivat olla biologisia, adoptoituja tai sijaislapsia. Vanhemmat taas voivat olla lesbo-, homo-, bi- tai transvanhempia. Apilaperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa on kolme tai useampi vanhempi. Tavallisesti näissä perheissä naispari hankkii lapsen yhdessä miehen kanssa, jonka kanssa on sovittu jo ennen lapsen syntymää hänen osallisuudestaan lapsen elämässä. (Jallinoja 2000: 188–189; Jämsä 2008: 37–40; Kuosmanen ym. 2007: 19–20.)

Nykyperheiden moninaistuminen on saanut aikaiseksi sen, että perhe on tulkinnallinen ja muuttuva käsite. Jokainen perhe on yksilöllinen, niin rakenteeltaan kuin muodoltaankin (KUVIO 1.). Perheet nähdään nykyään ilmiönä, jossa ihmiset ovat vapaasti muotoutuneet yhteen. Kaikki sateenkaariperheet eivät miellä tai halua perhettään kutsuttavan sateenkaariperheeksi. Jotkut heistä eivät välttämättä ole edes ajatelleet kuuluvansa sateenkaariperhe -käsitteen alle. Vuonna 2008 Suomessa avioparien lapsiperheitä oli 452 180. Rekisteröityjen miesparien lapsiperheitä oli 579. Heidän perheissään 0-17 -vuotiaita lapsia oli neljässä perheessä. Kaiken kaikkiaan Suomessa oli 1 444 386 perhettä vuonna 2008. (Jämsä 2008: 26; Keskinen – Virjonen 2004: 74–75; Perheet, 2008: 2009.)

Perheet 2008				
	Kaikki perheet	Perheet, joissa 0-17-v. lapsia	Perheet, joissa 0-6-v. lapsia	Henkilöitä/perhe
Perheet	1 444 386	585 224	280 383	2,8
Muutos 2007/2008%	0,5	-0,4	0,6	
Perhetyyppi				
Aviopari, ei lapsia	504 728			2,0
Avopari, ei lapsia	191 177			2,0
Aviopari ja lapsia	452 180	360 904	175 453	4,0
Avopari ja lapsia	115 966	107 034	65 992	3,7
Äiti ja lapsia	149 631	101 717	36 398	2,5
Isä ja lapsia	29 460	15 382	2 404	2,3
Rekisteröity miespari 1)	579	4	1	2,0
Rekisteröity naispari 1)	665	183	135	2,4
1) Ml. Rekisteröidyt parit, joissa lapsia				

KUVIO 1. Suomalaiset perheet (Perheet, 2008: 2009).

2.3.1 Moninaisuus ja yhteiskunta

Yhteiskunnassamme moninaisuuteen on kohdistettu usein melko painokkaita mielipiteitä ja asenteita, jotka näkyvät ihmisten puheissa ja kirjoituksissa. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt itse kokevat kiusallisena kielenkäytön, mitä heistä yhä käytetään julkisuudessa verrattuna muihin vähemmistöihin. Usein yhteiskunnassamme oletamme myös henkilön olevan heteroseksuaalinen ja kun hän kertoo omasta identiteetistään (eli niin sanotusti ulostulee), hän torjuu samalla heteronormatiiviset käsitykset, joka on ulostulemisen merkittävin tarkoitus (Jämsä 2008: 29). Perustaessaan perheen vanhemmat joutuvat jatkuvasti kokemaan ulostulemisen uudelleen, koska yhteiskunta puuttuu sateenkaariperheen elämään painokkaasti lapsen synnyttyä ja vanhemmuutta seurataan. Heitä arvostellaan ja esitetään väittämiä itsekkyydestä heidän perustaessaan perheitä. Sateenkaariperheiden itsensä mielestä voidaan tällöin kyseenalaistaa myös heteroseksuaalien lasten hankkiminen. Kaiken kaikkiaan Suomessa oli vuonna 2005 90 rekisteröityä lapsiperhettä ja tuhansia sateenkaariperheitä, joissa vanhemmat olivat samaa sukupuolta. (Jämsä 2008: 27, 103; Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 12.)

Miellämme samoista taustoista tulevien ihmisten ajattelevan kanssamme yhdenmukaisesti samoista asioista. Siksi erilaisuus voikin olla hämmentävää ja uutta. Suomalaista kulttuuria leimaa usein suorapuheisuus, mutta toisaalta myös puhumattomuus, joka voi tuottaa väärinymmärrettyjä tulkintoja. Tästä syystä suomalaisessa yhteiskunnassa on usein parantamisen varaa vuorovaikutustaidoissa, jotka taas ovat olennaisessa osassa käsiteltäessä moninaisuutta. Dialogisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu moninaisuudessa oppiessamme vastavuoroisesti toiselta uusia näkökulmia ja hän vastaavasti meiltä. Tarvitsemme siksi kykyä käsitellä asioita, jotka eivät ole samanlaisia kuin mihin olemme tottuneet. Sen vuoksi mielessämme syntyy aina valmiita mielikuvia ja oletuksia ympärillä olevasta maailmastamme. Ymmärtääksemme moninaisuutta tulisi meidän sisäistää, ettei yksi meille erilainen asia edusta koko ryhmää. Jokaisella meistä on ennakkoluuloja, jotka korostuvat ja tulevat ilmi nimenomaan puhuttaessa moninaisuudesta tai erilaisuudesta. Ennakkoluulot ovat luontaisia, joista johtuen moninaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen voi olla välillä hyvinkin haastavaa. Tämä on ihmiselle ominainen tapa, jonka avulla hän hahmottaa eroavaisuuksia ja opettelee kohtaamaan niitä. Jotta henkilö pystyy tunnistamaan moninaisuuteen liittyviä oletuksia, on hänen

nähtävä vaivaa niiden eteen, vaikka välillä olettamuksia on niin paljon, ettei hän yksinkertaisesti kykene vastaanottamaan niitä. Ennakkoluulojen voidaan ajatella tarkoittavan jonkin ilmiön tai ryhmän negatiivista yleistystä, mutta se voi tarkoittaa myös luuloa jostakin asiasta ennalta. Ennakkoluulojen perusteella syntyy usein turhaa lokerointia ja ennakkokäsityksiä yhteiskuntamme sisällä. (Jämsä 2008: 102; Vartiainen-Ora 2007: 13–14, 18–19, 26.)

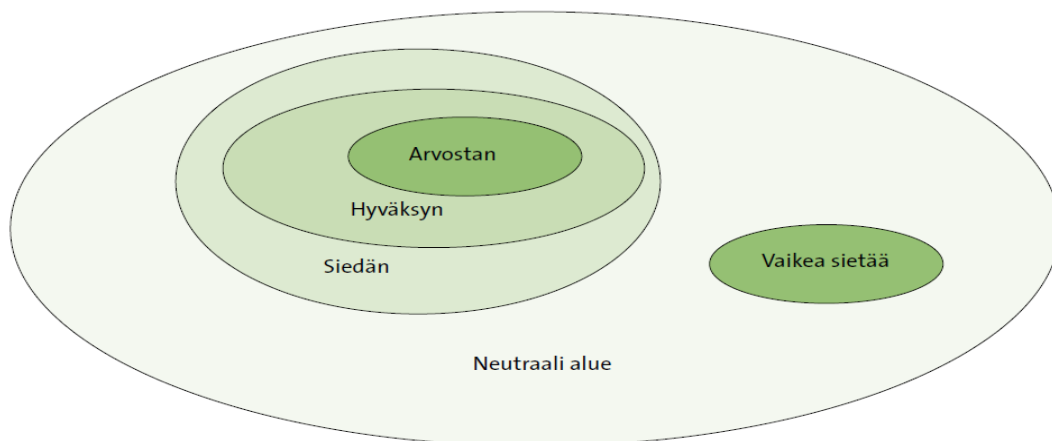
Ihminen kokee tavallisesti kuuluvansa johonkin ryhmään ja kokee muut tietyllä tavalla erilaisina ja ulkopuolisina. Moninaisuuden asetelmaa ei kuitenkaan pystytä ratkaisemaan pelkän puheen avulla, vaan myös konkreettisia tekoja tarvitaan, että asenteet voidaan muuttaa suvaitsevammiksi koko yhteiskunnassa. Moninaiisiin perheisiin kohdistuu ennakkoluuloja ja pelkoja, mutta myös kiinnostusta. Kulttuurimme asettamat oletukset, vaikuttavat siihen, miten otamme moninaisuuden huomioon. Tavoitteena olisi-kin moninaisuuden sisällyttäminen arkipäiväiseen elämäämme kuuluvaksi. Kulttuuriin, etniseen, kielelliseen, poliittiseen ja ihmisten elämäntapojen moninaisuuteen vastaaminen on palveluille samalla voimavara ja haaste (Ruokolainen – Alila 2004: 45). Palvelujen ja politiikan tulisi olla muutosvalmiita ja lähestymistavan avointa, ettei moninaisuudesta syntyisi ongelmaa yhteiskunnassa. Näin se voidaankin nähdä muutosvoimana, jonka ansiosta teoria ja käytäntö saavat uusia näkökulmia. Tänä päivänä yhteiskunnan modernisoituminen on mahdollistanut uudenlaisia tapoja suhtautua perheisiin ja niiden moninaistumiseen. (Lehtonen – Löytty 2003: 8-10, 12; Ruokolainen ym. 2004: 45.)

2.3.2 Mielen sisäisten arvokenttien malli

Kun ollaan tekemisissä moninaisuuden kanssa, on kuunteleminen ja kunnioitus ensiarvoisen tärkeää. Kunnioittamalla erilaisuutta, hyväksymme samalla moninaisuuden. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkia pitäisi kohdella yhdenmukaisesti, vaan heille ominaisella tavalla. Filosofian maisteri Kari Helin on kehittänyt Mielen sisäisten arvokenttien mallin (KUVIO 2.), joka perustuu neljään eri osa-alueeseen, jotka kuvaavat ihmisen mieltä ja miten hän kokee erilaisuuden. Alueita ovat: arvostan, hyväksyn, siedän ja vaikea sietää. Hän pohtii arvokenttien kautta, mistä mielikuvien sisällöt ja tunteet ovat peräisin. (Vartiainen-Ora 2007: 20, 25–26.)

Mielen sisäisten arvokenttien mallin arvostan –alueessa ilmenevät asiat, jotka ovat itsellemme tärkeitä ja tavoittelun arvoisia asioita. Kyseiset asiat ovat asenteidemme takana ja muovaavat näin ollen elämäämme, ja jossa on nähtävissä eri maiden välisiä eroavaisuuksia kulttuurisidonnaisuudesta johtuen. Hyväksymisen alueessa esiintyvät asiat, joita emme niinkään arvosta, mutta jotka kuitenkin hyväksymme. Sietämisen alueeseen kuuluvat taas arvostamamme ja sietämämme asiat, joita emme kuitenkaan välttämättä hyväksy. Vaikea sietää –alueella olevat asiat saavat meissä aikaiseksi tunteuksia, jotka voivat olla hyvinkin negatiivisia. Yhtenä arvokenttien alueena on myös neutraali -alue, joka ei aiheuta itsessämme mitään tunteita. Arvostamisen ja vaikea sietää –alueilla on paljon yhteneväisyyksiä, jotka näkyvät esimerkiksi ääripäisinä arvoina ja mielipiteinä kyseisillä alueilla. Lisäksi vahvimmat tunteet ilmenevät niillä alueilla, kun taas sietämisen alueella tunteukset eivät herätä meissä niin suurta kiinnostusta. (Vartiainen-Ora 2007: 20–22.)

Henkilöiden välinen yhteistyö rakentuu pääasiassa sietämisen ja hyväksymisen kautta. Helinin Mielen sisäisten arvokenttien malli ilmentää yhteistyötä myös hyväksynnän ja yksimielisyyden kautta. Yhteistyön onnistumisen kannalta vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden arvot ja samanlaiset mielipiteet ovat ensisijaisessa asemassa. He myös toimivat yhdessä toisella tavoin ajattelevia ja toimivia vastaan. Joissakin tapauksissa henkilön sietämisen ja hyväksymisen alueet ovat laajoja, jolloin niihin sisältyy useita malleja toimia ja ajatella. (Vartiainen-Ora 2007: 22.)



KUVIO 2. Mielen sisäisten arvokenttien malli (Vartiainen-Ora 2007: 21).

2.4 Sateenkaari-isien perheet

Miesparit toivovat entistä useammin perheeseensä yhteistä lasta. Usein heidän lapset ovat syntyneet aiemmissa heterosuhteissa, mutta nykyään on tavallista, että miehet ja miesparit saavat lapsia yhdessä myös naisparin tai yksittäisen naisen kanssa. Tästä johtuen homomiesten perheisiin kuuluu tavallisesti useampia kuin kaksi vanhempaa, jolloin he muodostavat apilaperheen (Aalto – Kolehmainen 2004: 224). Vieläkin isyys ja äitiys koetaan osittain erilaisina, mutta lähtökohtaisesti kuitenkin yhtä arvokkaina, mikä Jämsä toteaaakin ”Isä, joka on homo” – homomiehen perhe ja vanhemmuus -Pro graduissaan. Jämsän mukaan hänen haastattelemansa sateenkaari-isät kertoivat naispuolisten vanhempien asettuvan yleensä tavalla tai toisella ensisijaisiksi vanhemmiksi. Sateenkaari-isät itse puhuvat mielellään isyydestä, eivät niinkään vanhemmuudesta. He toivovatkin, että heidän vanhemmuudelleen ja perheelleen löytyisi ymmärrettävä käsite. (Aalto ym. 2004: 231, 238–239, 241; Jämsä 2003: 81–83, 90; Jämsä 2008: 27; Visapää 2006.)

Sateenkaariperheillä lasten hankkiminen on paljon harkitumpaa verrattuna heteroparis-kuntiin, koska lasten saaminen ei ole heille yhtä luonnollinen prosessi, vaan siihen liittyy paljon suunnittelua ja mietintää. Lisäksi tulee huomioida, mikä tulee olemaan toisen ulkopuolisen biologisen vanhemman rooli lapsen ja perheen elämässä muutenkin. Yhtenä mahdollisuutena homomiehen perheen perustamishaaveille on sosiaalinen vanhemmuus, jolloin hänellä ei ole biologista suhdetta lapseen, mutta hän saa silti sen kautta toivotun kokemuksen vanhemmuudesta. Adoptiota haluavan miesparin toiveita ei pystytä vahvistamaan, koska tämän hetkinen lainsäädäntö estää heitä adoptoimasta lapsia Suomessa. Sen sijaan sijaissyntyttäjän käyttöä laki ei kuitenkaan voi estää. Muutoinkin miesparien suunnitellessa perheenlisäystä voivat reaktiot olla hyvin vaihtelevia. Homomiehet joutuvat pohtimaan usein etukäteen perheen perustamiseen ja lasten kasvatukseen mahdollisesti liittyviä ennakkoluuloja ja asenteita, jotka saattavat kuitenkin olla aiheettomia. (Jämsä 2003: 12; Jämsä 2008: 28; Visapää 2006.)

2.5 Vanhemmuus ja huoltajuus

Vanhemmuus ja huoltajuus ovat juridisesti täysin erilliset ja toisistaan riippumattomat asiat (Jämsä 2008: 62). Usein sekoitetaan juridisen vanhemmuuden ja juridisen huoltajuuden käsitteet, koska monesti perheissä lasten vanhemmat ovat sekä juridisia vanhempia että juridisia huoltajia, kun taas sateenkaariperheiden keskuudessa ero ei ole niin selkeä. (Jämsä 2008: 62; Lammi-Taskula – Karvonen - Ahlström 2009: 146.)

Suomen laki määrittää lapsen juridisiksi vanhemmiksi biologisen äidin, hänen aviomiehensä, vaikka puoliso ei biologinen vanhempi olisikaan sekä isyyden tunnustaneen miehen. Juridisia vanhempia ovat yksin adoptoinut nainen tai mies sekä heteroaviopari, jotka adoptoivat lapsen yhdessä. Juridinen vanhemmuus takaa lapsen oikeuden perintöön ja vanhempiensa tapaamiseen sekä heidän elatusvelvollisuuden. (Jämsä 2008: 62.)

Juridisessa huoltajuudessa vanhemmat voivat sopia ovatko he yhdessä juridisia vanhempia vai onko heistä toinen vain juridinen huoltaja. Lapsen juridiseksi huoltajaksi voidaan määrittää kuka tahansa henkilö, jonka tuomioistuin on katsonut hänelle sopivaksi. Huoltajia voi olla myös enemmän kuin kaksi. Tässä tapauksessa kaikilla on samat oikeudet ja velvollisuudet. Juridisilla huoltajilla ei ole elatusvelvollisuutta, eikä oikeutta perintöön tai tapaamisiin. Lapsen juridisella huoltajalla on kuitenkin oikeus vaikuttaa ja tulla kuulluksi lasta koskevissa asioissa. (Jämsä 2008: 63; Lammi-Taskula ym. 2009: 146.)

Sateenkaariperheissä juridinen vanhemmuus ei toteudu samalla tavalla kuin eri sukupuolta olevien keskuudessa. Tavallisesti ongelmana on, että vain toinen sateenkaariperheen vanhemmista voi olla juridinen vanhempi. Ei –juridista vanhempaa kutsutaan sateenkaariperheiden keskuudessa tavallisesti sosiaalisesti isäksi tai äidiksi. Apilaperheissä taas lapsen synnyttänyt äiti ja biologinen isä tai miespuoliso ovat lapsen juridisia vanhempia. Sateenkaariperheiden ydinperheissä molemmat vanhemmat ovat yleensä lapsen juridisia huoltajia. Apilaperheissä ei aina saada lapsen juridista huoltajuutta kaikille, jotka sitä olisivat toivoneet. (Jämsä 2008: 63–64; Kuosmanen ym. 2007: 19; Lammi-Taskula ym. 2009: 146; Sateenkaariperheet ry:n poliittiset tavoitteet 2010–2015.)

On myös sateenkaariperheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat tunnustettu juridisiksi vanhemmiksi. Tällaisia ovat muun muassa transvanhempi ja hänen puolisonsa, jotka ovat saaneet yhteisiä biologisia lapsia ennen transvanhemman sukupuolenkorjausprosessia. Avioliitossa elävä pariskunta, joista toinen puoliso on käynyt läpi sukupuolen korjausprosessin ja sitä myötä saanut uuden henkilötunnuksen loppuosan, muuttaa avioliiton rekisteröidyksi parisuhteeksi, jolloin myös perheen välinen juridiikka muuttuu. (Jämsä 2008: 64–65; Kuosmanen ym. 2007: 32.)

2.6 Perheen sisäinen adoptio

Lakimuutos perheen sisäisestä adoptiosta hyväksyttiin eduskunnassa 15.5.2009 ja se astui voimaan 1.9.2009 eduskunnan hyväksymän hallituksen esityksen HE 198/2008 vp. pohjalta. Lainmuutoksen myötä, samaa sukupuolta olevat rekisteröityneet parit saivat mahdollisuuden perheen sisäiseen adoptioon. (Laki lapseksi ottamisesta 8.2.1985/153; Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 391/2009.)

Suomen lain mukaan lapsella voi olla enintään kaksi juridista vanhempaa. Sisäinen adoptio käynnistyy silloin, kun lapsella on vain yksi juridinen vanhempi tai toinen vanhemmista luopuu omasta vanhemmuudestaan. Jotta perheen sisäisessä adoptioprosessissa voidaan edetä, täytyy parin ensin rekisteröidä parisuhteensa. Myös lapsen kantaa adoptiosta tulee kuulla, mikäli hän on täyttänyt 12 vuotta tai on ikäisekseen muuten tarpeeksi kypsä. Lisäksi lapsen vanhempia, huoltajia ja holhoojia on kuultava. Lapsen sosiaalinen vanhempi voi halutessaan hakea oheishuoltajuutta kesken adoptioprosessin. (Laki lapseksi ottamisesta 8.2.1985/153; Perheen sisäinen adoptio – kuinka käytännössä edetään? 2009.)

3 VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA

Seuraavaksi tarkastelemme sateenkaariperheiden varhaiskasvatusta ja vuorovaikutusta. Lisäksi tarkastelemme kasvatuskumppanuutta, joka yksi olennainen osa varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä vuorovaikutusta.

3.1 Sateenkaariperheet ja varhaiskasvatus

Vaikka lapsen kasvatusvastuu kuuluukin hänen vanhemmilleen, tulee varhaiskasvattajien tukea perheitä kasvatustehtävässään. Varhaiskasvattajaa sitoo yhdenvertaisuuslaki, joka velvoittaa häntä toimiin, millä voidaan ennaltaehkäistä syrjintää ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa. Päiväkodissa tulisikin pyrkiä tasavertaisuuteen ja avoimeen keskusteluun. Lisäksi tärkeässä osassa on erilaisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen. Tämän toteutuminen vahvistaa työyhteisön vuorovaikutustaitoja ja toimintaa. Varhaiskasvattajien ja vanhempien olisi hyvä tietää toistensa odotukset ja tarpeet, jotta vuorovaikutus olisi mahdollisimman rehellistä ja toimivaa. Heidän välisen suhteen luontevuus syntyy muun muassa erilaisten tapaamisten ja päiväkodin juhlien kautta. Myös erilaiset tiedotteet ja varhaiskasvatusikäisten lasten kasvunkansiot mahdollistavat tasapainoisen vuorovaikutuksen toteutumisen. Perheen kannalta on hyvä kertoa varhaiskasvattajille perhemuodosta avoimesti ja luottamuksellisesti, jotta välttyään mahdollisilta väärinkäsityksiltä. Sateenkaariperheet voi ottaa huomioon varhaiskasvatuksen arjessa esimerkiksi lasten kesken opetustilanteissa ja leikeissä sekä muiden lasten vanhempien kanssa yhteisissä vanhempainilloissa. (Aarnipuu 2006: 46; Jämsä 2008: 193, 208–209; Järvinen ym. 2009: 162, 164; Keskinen ym. 2004: 133; Kuosmanen ym. 2007: 66.)

Varhaiskasvattajien tulisi olla tietoisia sateenkaariperheen lapsen lähtökohdista, jolloin vanhempia voidaan tukea kasvatuksessa ja niihin liittyvissä mahdollisissa ongelmissa. Kuten kuka tahansa vanhempi myös sateenkaarivanhempi toivoo saavansa tehdä yhteistyötä mutkattomasti eri ammattien edustajien kanssa. Jos luottamusta ei osapuolten välille synny, voi sateenkaarivanhemman olla vaikea kertoa lapsen kasvuun liittyvistä asioista. Ongelmaksi voi muodostua pelko siitä, että joutuu leimatuksi perheen moninaisuuden takia. Tämän vuoksi tutustumiselle tulisi varata riittävästi aikaa. Sateenkaariperheet toivovat, että heiltä kysyttäisiin suoraan varhaiskasvattajia askarruttavia asioita, kuten perheen moninaisuuteen liittyvistä asioista. Useasti päiväkodeissa varhaiskasvattajat eivät välttämättä uskalla kohdata sateenkaariperheitä tietämättömyyden takia. Sateenkaariperheen asiakkuuteen varhaiskasvatuksessa voi valmistautua tutustumalla sateenkaariperheisiin liittyvään tietoon ja materiaaliin. (Aarnipuu 2006: 46; Jämsä 2008: 182–185.)

Oleellisia tietoja varhaiskasvattajille ovat lapsen kannalta keitä hänen perheeseensä kuuluu (vanhemmat ja sisarukset), hänen suhteensa perheenjäseniin ja miksi hän heitä kutsuu sekä millaisena hän ympäristönsä kokee. Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen siitä, kuka lapsen hakee päiväkodista sekä ketkä ovat sateenkaariperheessä huoltajia tai ketkä ovat muuten lapsen elämässä tärkeässä osassa. Näiden tietojen avulla varhaiskasvattaja pystyy luomaan lapselle turvallisen ympäristön. (Jämsä 2008: 209.)

Kun dialoginen vuorovaikutus on avointa ja luottamuksellista, on helpompi myös käsitellä lapsen arjessa mahdollisia tapahtuvia vastoinkäymisiä tai ongelmia. Vanhemman puolelta on tärkeää voida luottaa siihen, että lapsi tulee nähdyksi ja hänen tarpeensa otetaan huomioon. Varhaiskasvattajan näkökulmasta taas on tärkeää, että vanhemmat luottavat heidän ammattitaitoonsa. Jo varhaiskasvatussuhteen alussa luottamuksen syntyminen onkin suuressa roolissa, jotta vaikeiden asioiden esille tuominen tuntuisi luonnolliselta. Tasavertaisessa yhteistyössä on helppo keskustella vaikeistakin ja huolta herättävistä asioista. (Järvinen ym. 2009: 164; Kaskela – Kekkonen 2006: 17–18, 21.)

Varhaiskasvatusikäiset lapset kokevat sateenkaariperheiden lapset, kuten kenet tahansa lapsen, mutta he kuitenkin tiedostavat erilaisuuden ja kyseenalaistavat sitä jossain määrin. Ensimmäisen kerran lapsi saattaa kohdata perhemuotoonsa liittyviä kysymyksiä ja ihmettelyjä, kun hän aloittaa koulun, mutta joskus kuitenkin jo päiväkodissa nämä asiat tulevat ajankohtaisiksi. Monesti lapsi osaa itse vastata kysymyksiin perheensä moninaisuudesta, mutta silloin tällöin myös aikuisen tietämystä asiasta tarvitaan. Perheissä, joissa moninaisuudesta puhutaan avoimesti, on lapsilla vähiten ennakkoluuloja erilaisuutta kohtaan. Siksi lasten kanssa tulisi puhua asiasta avoimesti, koska varhaiskasvatusikäisillä lapsilla on tässä iässä herkkyys suurimmillaan ympäröivään maailmaan. Moninaisuus lapsen ikätason mukaisesti kerrottuna, avartaa lapsen maailmaa ja auttaa rakentamaan hänen identiteettiään. Tähän aikaan myös lapsen sukupuoli-identiteetti kehittyy ja lapsi alkaa leikkiä erilaisia roolileikkejä, joka on osa luonnollista kehitystä ja jota ei pitäisi liikaa rajoittaa. (Aarnipuu 2006: 46–47; Jämsä 2008: 211–212.)

Varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien keskinäinen vuorovaikutus muodostuu muun muassa vanhempainilloissa, erilaisissa päiväkotien järjestämässä tapahtumissa ja juhlissa sekä vanhempainyhdistystoiminnassa. Vanhemmat käsittelevät usein omaa

käyttäytymistään tiedostamatta, mutta toisaalta joissakin tapauksissa tietoisestikin, jotta vuorovaikutus olisi mahdollisimman toimivaa. Yhteistyö ja motivoituneisuus ilmenevät hyvänä ilmapiirinä ja vaikuttavat näin ollen myönteisellä tavalla vuorovaikutuksen toteutumiseen. (Burakoff 2009; Järvinen ym. 2009: 164–165.)

3.2 Vuorovaikutus

Varhaisimmat vuorovaikutussuhteet rakennamme lapsuudessa omiin vanhempiimme. Tästä syntyy myös ensimmäinen varhainen kiintymyssuhde. On tutkittu, että kiintymyssuhteen laatu ennustaa mahdollisesti myöhempiä vuorovaikutustaitoja. Myöhemmin varhaiskasvatuksessa tulisi kiinnittää huomiota lapsen elämää koskettaviin vuorovaikutussuhteisiin, etenkin vanhemman ja lapsen käyttäytymiseen vuorovaikutustilanteessa sekä huomioida perheiden elämäntilanteet. Tästä johtuen päiväkodissa tehtävä varhaiskasvatussuunnitelma tulisikin tehdä yhdessä vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa, jolloin lapsesta saadaan molemmilta tahoilta erilaisia näkemyksiä. (Kaskela – Kronqvist 2007: 15–17; Keskinen ym. 2004: 127.)

Vuorovaikutus on vastavuoroista toimintaa, jota voi kehittää jatkuvasti ympäristöä ja itseään tarkkailemalla sekä tulkitsemalla. Vastavuoroisuudessa korostuu onnistuneimmillaan vuorovaikutuksen mielekkyys. Siinä osapuolet vaihtelevat roolejaan vastaanottajasta keskustelun aloittajaksi ja ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa ja pyrkivät siinä muutokseen. Osapuolet ovat läsnä vuorovaikutustilanteessa ja keskittyvät toisiinsa samalla sulkien häiriötekijät tilanteen ulkopuolelle. Onnistuessaan vuorovaikutus tuo tunteen tasa-arvoisesta yhteydestä heidän välillään, jonka tuoma muutos ilmenee osapuolten välillä inhimillisenä kasvuna, tietoisuuden syvenemisenä, minuuden rakentumisena, elämänhallinnan lisääntymisenä, yhteiskunnallisen toimintakyvyn paranemisena ja subjektiivisuuden vahvistumisena. (Burakoff 2009; Hämäläinen 1999: 105; Mönkkönen 2007: 103.)

Jotta henkilöstä kehittyisi taitava vuorovaikutusosaaja, tulee hänen saada myönteisiä kokemuksia omista vuorovaikutustaidoistaan ja yhteistyöstä muiden ihmisten kanssa. Tämä toteutuu arjessa tapahtuvissa yhteisissä toiminnoissa, joissa samalla rakennetaan suhdetta toiseen ihmiseen. Vuorovaikutustilanteessa, jossa osapuolten arvot kohtaavat,

pystyvät he ottamaan toisen kokonaisvaltaisesti huomioon. Ihmisten väliset kokemukset ja elämykset edesauttavat antoisan ja toimivan vuorovaikutuksen toteutumisessa. Näin voidaan oppia tuntemaan toisiaan ja jakamaan asioita keskenään sekä kommunikoidaan erilaisten ihmisten kanssa. Jokaisella on ominainen tapansa toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Toiset ovat aloitteellisempia ja toiset hiljaisempia sivusta seuraajia. Roolin muodostumiseen voi vaikuttaa myös silloinen mieliala, keiden kanssa keskustelua käydään sekä vuorovaikutuksen ajankohta. Omia vuorovaikutustaitoja voi kehittää koko elämän ajan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ihmisten kanssa. Avointa vuorovaikutusta rakennettaessa tulisi myös unohtaa ennakoasenteet ja selittelyt. Sen sijaan tulisi lähestyä tuntematonta tilannetta pohdiskellen ja avoimen rehellisesti. Ratkaisuja ja päämääriä tavoiteltaessa tulisi löytää kullekin osapuolelle tyydyttävä vastaus ja ratkaisu. (Burakoff 2009; Karila – Alasuutari – Hännikäinen – Nummenmaa – Rasku-Puttonen 2006: 62.)

Sanaton viestintä on vuorovaikutuksessa suuressa roolissa sanalliseen viestintään verrattuna ja se alkaakin tavallisesti jo ennen keskustelun aloittamista. Sanattomassa viestinnässä tulkitsemme vastapuolen tunteita ilmeistä ja eleistä. Havainnoimme vuorovaikutustilanteessa myös toisen ihmisen liikkeitä, koskettamista, silmiin katsomista ja jopa pukeutumista. Keskenään vuorovaikutuksessa olevat henkilöt voivat huomaamattaan matkia myös vastapuolen ilmeitä ja eleitä. Tällaisissa tilanteissa sanallinen viestintä jää toissijaiseksi. Lisäksi eri kulttuureissa läheisyys mielletään eri tavoin ja keskusteluetäisyys toiseen ihmiseen on etenkin suomalaisilla pidempi ja siksi liian lähelle tuleva keskustelukumppani saatetaan kokea epämiellyttävänä. Varhaiskasvattajalla sanaton ja sanallinen viestintä ovat osa ammatillista osaamista, joka korostuu päivittäisessä työssä kohdatessa vanhempia ja lapsia. (Järvinen ym. 2009: 160; Väisänen – Niemelä – Suua 2009: 28–29, 31.)

3.3 Dialoginen vuorovaikutus

Dialogi ilmenee keskusteluna, vuoropuheluna ja kaksinpuheluna. Siinä ei myöskään ole valittuja puolia, vaan toimiminen tapahtuu yhdessä. Dialogisessa vuorovaikutuksessa pyritään löytämään yhteiset tavoitteet, joita on mahdotonta yksin tavoittaa. Olennaista onkin päästä lähemmäksi lopputulosta kuulemisen ja kunnioituksen kokemuksen kautta.

Silti kaikki vuorovaikutus ei ole dialogia, vaikka se tapahtuisikin kasvokkain. Silloin se on muodoltaan monologista, jossa osapuolet ovat eriarvoisessa asemassa keskenään ja heillä on omat näkemykset asioista. (Kaskela ym. 2006: 38; Mönkkönen 2002: 33–34.)

Dialogista vuorovaikutusta voidaan kuvailla tanssiksi, jossa askeleet määrittävät osapuolten keskusteluasemaa ja vuorovaikutuksen etenemistä. Niin tanssissa kuin vuorovaikutuksessakin molemmat ovat mukana tilanteessa. Silti toisinaan toinen osapuolista voi muuttaa tilanteen negatiiviseksi ja toista loukkaavaksi. Onnistuneimmillaan dialogisen vuorovaikutuksen taitaja arvostaa toista osapuolta niin paljon, että uskaltaa antaa tilaa hänen omille etenemisille ja ajatuksille. Siitä huolimatta taitaja itse vie samaan aikaan tilannetta eteenpäin ja hallitsee sitä. Dialogisen vuorovaikutuksen rakentavana voimana voidaankin nähdä vastavuoroisuus. Siinä varhaiskasvattajat ja vanhemmat vaikuttavat vuorovaikutuksen kulkuun ja luovat samalla molemminpuolista ymmärrystä kummankin ehdoilla. Näin varhaiskasvatuksessa yleensä syntyykin luottamuksellinen suhde, jota ilman toisen vastakkainen ajatusmaailma voidaan mieltää uhaksi. Dialogissa ei aliarvioida ja jätetä huomioimatta toisen mielipiteitä. (Mönkkönen 2007: 86–87, 89, 92.)

Aina emme kuitenkaan itse pysty vaikuttamaan dialogisen vuorovaikutuksen kulkuun, sillä sen etenemiseen vaikuttavat monet ulkopuoliset asiat. Arjessa voi tulla vastaan tilanteita, joissa ihmiset ajattelevat liikaa itseään, eivätkä keskity siihen, mitä toisella henkilöllä on sanottavaa. Usein osapuolten välillä vallitsee suhteen alussa näennäinen yhteisymmärrys, joka ilmenee yhteisinä päämäärinä ja arvoina. Ongelmia alkaa syntyä siinä vaiheessa, kun asioita tulisi muuttaa konkreettisimmiksi. Varhaiskasvatuksessa saattaakin tulla vastaan tilanteita, joissa huomataan, että yhteiset päämäärät eivät alun perinkään olleet kohdanneet varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä, sillä samat asiat saattavat tarkoittaa ihmisille eri asioita. Siksi hienotunteisuus ja sensitiivisyys on tärkeää ottaa huomioon. Täydellistä molemminpuolista ymmärrystä ei lähes koskaan tapahdu, sillä vuorovaikutuksessa olevat osapuolet havainnoivat asioita oman menneisyytensä ja maailmankuvansa kautta. Joskus vanhemmilla saattaa olla hyvin voimakkaita kasvatuskäsitelmiä, jotka eivät kohtaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden kanssa. Heidän välistä ymmärrystä voi kuitenkin edesauttaa keskusteluissa käyttämällä yhteisesti tunnettuja termejä ja merkityksiä sekä tekemällä kompromisseja, jotka miellyttävät mo-

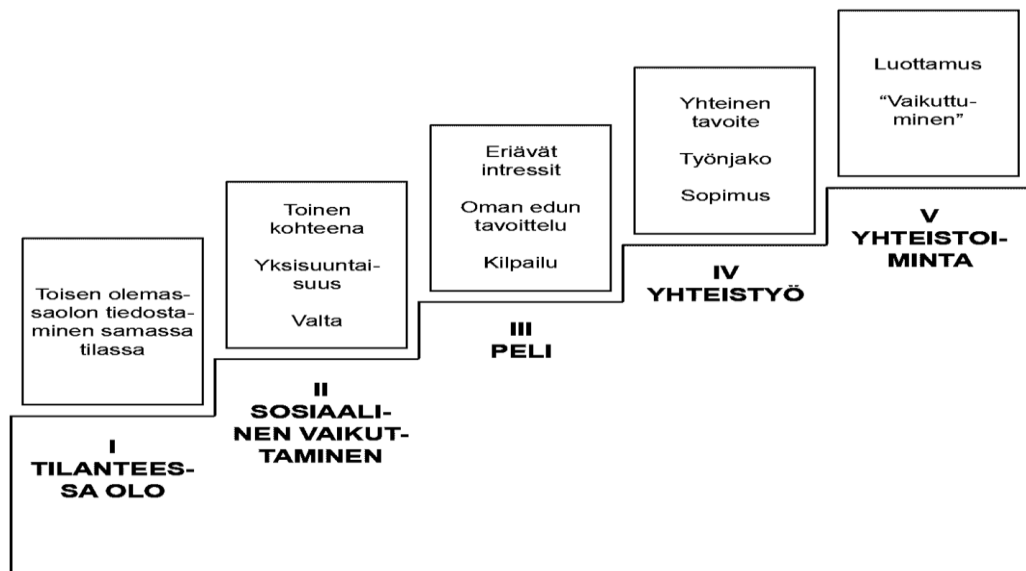
lempia osapuolia ja auttavat pääsemään yhteiseen tavoitteeseen. Onnistuneimmillaan vuorovaikutus näkyy molempien oppimisena ja mielipiteiden sekä asenteiden mahdollisena muuttumisena. Dialogisuutta voi kuitenkin harjoitella, mutta takeita sen onnistumiselle ei koskaan voida taata. (Mönkkönen 2007: 94, 98–99.)

Ihmisen minuus ja identiteetti nähdään dialogissa elämän mittaisena prosessina, jossa toinen osapuoli voi auttaa toista rakentamaan hänen identiteettiään. Elämässä tulee aina vastaan useita ristiriitaisuuksia, jotka tulee kuitenkin kohdata positiivisessa mielessä. Tämä voidaan nähdä voimavarana, joka mahdollistaa ajattelun vastakkaisten näkökohtien ansiosta. Niiden huomioiminen näkyy osapuolten välillä ja vuorovaikutuksena erilaisten yhteisöjen kanssa. Yhteisöjen toimintatavoissa vastuu- ja identiteettikysymykset nousevat eri tavalla pinnalle kuin kahden osapuolen välisessä dialogissa. Haasteellisimpia ovat tilanteet, joissa vastaan tulee asioita, joista varhaiskasvattajalla ei ole tarpeeksi tietämystä esimerkiksi perheen moninaisuudesta. Tällöin hänen tulee uskaltautua tuntemattomalle alueelle ja vastaanottaa uusia näkemyksiä, vaikka tuntuisi, että oma auktoriteetti kärsisikin siitä. Jokainen havaitsee itsestään aika ajoin inhimillisiä tunteita, kuten ennakkoluuloa ja ahdasmielisyyttä. Dialogiin liittyy myös varhaiskasvattajan ammatillisuus, jossa hän osaa tarkastella omaa elämäntarinaansa erillisenä vanhemman omasta elämäntarinasta. (Karila ym. 2006: 95; Kaskela ym. 2006: 38; Mönkkönen 2002: 45; Mönkkönen 2007: 91, 95–97, 106.)

Sosiologi Carl. J. Couch on jakanut vuonna 1986 sosiaalisen vuorovaikutuksen viiteen perustasoon, joita Kaarina Mönkkönen on hyödyntänyt KUVIO 3.:ssa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen tasoista ensimmäisenä on tilanteessa olo, jossa toinen osapuoli on aktiivisessa roolissa ja toinen passiivisessa. Tällaisesta suhteesta puuttuu vastavuoroisuus. Toisena tasona on sosiaalinen vaikuttaminen, jossa toisella osapuolella on valtaa toiseen henkilöön, joko asemansa vuoksi tai toinen osapuoli on muuten näkyvämmässä roolissa. Toiminnassa korostuu näin yhdenmukaisuus ja yksipuolisuus. Käytännössä tämä voi ilmetä niin, että muilta tilanteesta mukana olevilta kysytään mielipidettä, mutta todellisuudessa vastauksella ei ole merkitystä. Valta ei myöskään ole aina näkyvää, vaan toisen henkilön teot voidaan sivuuttaa huomaamattomasti eli hänet ignoroidaan. Ignoroinnissa on tyypillisenä vallan käyttönä vastaamattomuus. Kolmanneksi tasoksi Couch on määritellyt pelisuhteen, jossa henkilöillä on yhteinen tavoite. Aina henkilöiden välinen

yhteistyö ei kuitenkaan toteudu. Riskinä voi olla se, että yhteiset tavoitteet muuttuvat peliksi osapuolten laiminlyödessä niitä, eikä näin ollen luottamuksellinen vuorovaikutus toteudu. Joissakin tapauksissa tavoitteiden laiminlyöjänä voi olla vain toinen henkilöistä, jolloin toinen osapuoli on tilanteesta tietämätön ja uskoo suhteen luottamuksellisuuteen vilpittömästi. (Mönkkönen 2002: 42–44; Mönkkönen 2007: 109–117.)

Neljäntenä sosiaalisen vuorovaikutuksen tasoista on yhteistyösuhde, joka perustuu yhteisiin päämääriin. Tasossa ei välttämättä toteudu molemminpuolinen sitoutuminen, vaan pahimmillaan voidaan pudota alemmille edellisille tasoille. Viimeisenä ja viidentenä tasona on yhteistoiminnallisuus, jossa yhteinen päämäärä ja luottamus toteutuvat. Vasta tällä tasolla voidaan puhua sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Yhteistoiminnallisuus -tasoa kuvaavat käsitteet kunnioitus, luottamus ja ystävyys. Varhaiskasvattaja voi kertoa vanhemmalle henkilökohtaisia asioitaan, mutta hänen on tällöin kuitenkin varotettava kiintymästä liikaa häneen, koska muutoin varhaiskasvattajan ammatillisuus voi kärsiä. Onnistuneimmillaan yhteistoiminnallisuus onkin sitä, että osapuolet antavat kaikkensa yhteistyön onnistumiseksi. (Mönkkönen 2002: 42–44; Mönkkönen 2007: 118–122.)



KUVIO 3. Sosiaalisen vuorovaikutuksen tasot (Mönkkönen 2007: 110).

3.4 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määritelmän mukaan varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä vuorovaikutuksellista kasvatusyhteistyötä, jossa molemmat osapuolet ovat sitoutuneet tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Näin se myös tukee ja turvaa lapsen kasvuympäristöä. Onnistuneen kasvatuskumppanuuden kannalta tärkeitä ovat ne keinot, joilla yhteistä jaettua kasvatustehtävää toteutetaan. Molempien tiedot ja tuntemus lapsesta sekä toimiva vuorovaikutussuhde auttavat löytämään keinoja, joilla voidaan tukea ja edistää lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Jaetun kasvatustehtävän avulla vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen vuorovaikutus syvenee ja auttaa molempia muodostamaan aidon luottamuksellisen dialogin. (Karila ym. 2006: 91; Kaskela ym. 2006: 11, 13, 17–18.)

Kasvatuskumppanuus nähdään yhteistyön lisäksi vanhempien osallisuuden vahvistumisena sekä kasvatuskumppanuuteen liittyvän työn kehittämisenä. Myös vanhempien käsitykset ja odotukset kasvatuskumppanuudesta tulisi huomioida, jotta aito vuoropuhelu voi toteutua. Perheiden yhteistyö varhaiskasvattajien kanssa on tärkeää, sillä näin vanhemmat voivat saada uusia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvattajat taas pystyvät yhteistyön avulla päivittämään ammatillista osaamistaan. Periaatteena on kuitenkin se, että vanhemmat ovat vastuussa varhaiskasvatuksen ulkopuolella tapahtuvasta kasvatuksesta ja varhaiskasvattajat keskittyvät varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan kasvatukseen. (Järvinen ym. 2009: 118–119; Karila ym. 2006: 91, 96, 108; Kaskela ym. 2006: 17, 21.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet jaetaan neljään kohtaan, joita ovat kunnioitus, luottamus, kuuleminen ja dialogi. Opinnäytetyössämme näistä käsitteistä näkyvimiksi muodostuivat kunnioitus ja luottamus. Kunnioituksessa ja kunnioittavassa asenteessa on kyse toisen ihmisen arvostamisesta ja hyväksymisestä. Kunnioittamalla toista ihmistä aito vuorovaikutus syntyy luonnollisesti ja asiat on helppo ilmaista rehellisesti ja aidosti, eikä niitä tarvitse salailla tai peitellä, vaan niissä kunnioitetaan toisen ihmisen rajoja. Kunnioittaminen näkyy myös siten, että toista osapuolta kunnioittava ei vetäydy pois, mutta ei tule myöskään liian lähelle. Kunnioituksen puute taas voi ilmetä muun muassa toiselle tärkeiden asioiden kertomatta tai huomiotta jättämisenä. Myönteisyydel-

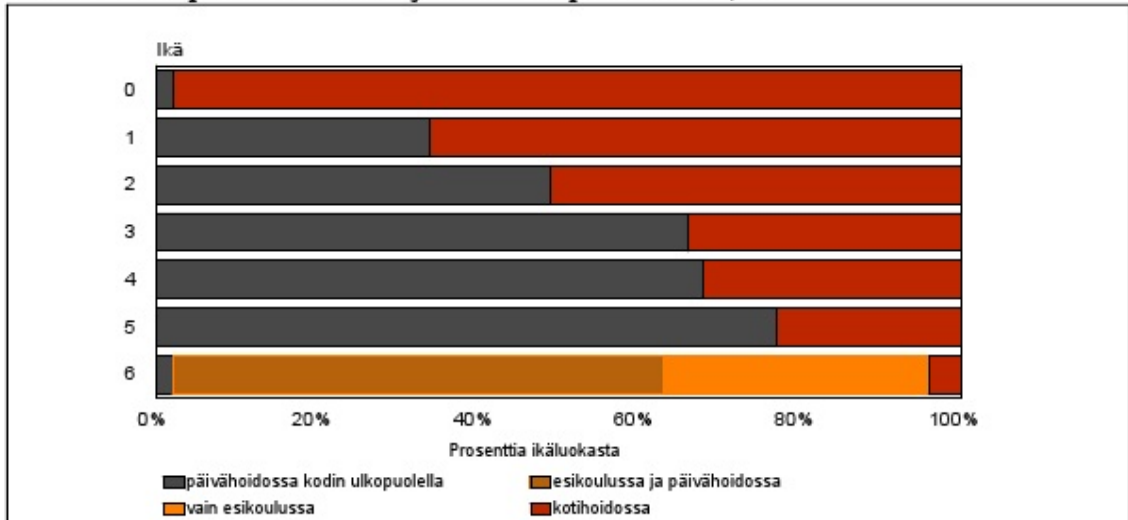
lä on positiivinen merkitys kunnioittavassa suhteessa. Tällöin kasvattaja voi esimerkiksi kertoa vanhemmalle lapsen päivästä varhaiskasvatuksessa ja siellä lapselle tapahtuneista merkittävistä asioista. Näin vanhempi saa kokemuksen lapsensa ainutlaatuisuudesta sekä lapsen erilaisista puolista, jotka eivät välttämättä vanhemmalle muuten näy. Kasvatuskumppanuus perustuukin varhaiskasvattajan ja vanhemman molemminpuoliseen kunnioitukseen. (Karila ym. 2006: 93, 95; Kaskela ym. 2006: 34–35; Väisänen ym. 2009: 18.)

Luottamuksellisen ilmapiirin mahdollistaminen on perusta vanhempien ja varhaiskasvattajien keskinäiselle luottamukselle ja vuoropuhelulle. Luottamus on ajan kanssa rakentuvaa ja siihen liittyy usein henkilön aikaisemmat kokemukset samoista tilanteista. Se on myös osa kunnioituksen ja kuulemisen periaatteita, jotka syntyvät yhteisestä vuoropuhelusta ja kohtaamisista varhaiskasvatuksessa. Luottamusta herättävä vuorovaikutus perustuu hyvälle vuorovaikutusosaamiselle (Karila ym. 2006: 99). Vanhemmat kokevat luottamuksellisen suhteen syntyneen, kun varhaiskasvattaja kokee aitoa kiinnostusta tekemäänsä työtä ja heidän lastaan kohtaan. Vanhempien luottamus varhaiskasvattajiin syntyy päiväkodin arjessa, kun vanhemmille annetaan tilaa vaikuttaa lapsen kasvatukseen liittyviin asioihin. Tämän kautta muodostuu myös yhteinen ymmärrys lapsesta ja hänen asioistaan. (Karila ym. 2006: 98; Kaskela ym. 2006: 36–37.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavien periaatteiden mukaan kuulemisessa rakennetaan suhdetta toiseen ihmiseen, jonka asioita ja ajatuksia kuullaan. Kuuntelijan tulee luoda turvallinen ilmapiiri, jossa kuunteleminen onnistuu. Lisäksi pitää olla valmis vastaanottamaan erilaisia tunnetiloja. Dialogin tehtävänä taas on saada aikaan yhteinen ymmärrys asioista ja tarkastella todellisuuden erilaisia tulkintoja. Dialogissa kaikki osapuolet ovat tasa-arvoisia keskenään ja he tuovat ajatuksiaan esille rehellisesti. Varhaiskasvattajan tulisi kunnioittaa perheen henkilökohtaisia asioita ja välttää ottamasta niitä puheeksi liian nopeasti. Hänen tulisikin kärsivällisesti odottaa sopivaa tilannetta, jolloin asiasta voisi keskustella. (Karila ym. 2006: 98; Kaskela ym. 2006: 32–38; Mönkkönen 2007: 87, 89.)

Seuraavaksi havainnollistamme KUVIO 4.:n avulla, kuinka 0-6 -vuotiaiden lastenhoito on jakautunut kotona ja kodin ulkopuolella vuonna 2005. Kuvio perustuu Tilastokeskuksen Suomalainen lapsi 2007 –julkaisuun.

0–6-vuotiaiden päivähoito kotona ja kodin ulkopuolella 2005, %



Tulo- ja elinolotutkimus, Tilastokeskus

KUVIO 4. Suomalainen lapsi 2007 (Kartovaara – Sauli 2007).

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Seuraavaksi kerromme opinnäytetyömme toteutuksesta. Ensimmäiseksi käymme läpi tutkimustehtävämme ja -kysymyksemme. Tämän jälkeen kerromme haastatteluprosessista ja analysointimenetelmästä.

4.1 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada sateenkaari-isien ääni kuuluviin. Varhaiskasvattajilla ei välttämättä ole tarvittavaa osaamista ja taitoa kohdata heitä. Koemme, että sateenkaari-isien kokemuksilla lastensa varhaiskasvatuksesta päiväkodissa on tärkeä merkitys varhaiskasvatuspalveluiden kehittämisessä. Näin voimme lisätä tietoutta ja osaamista varhaiskasvatuksessa ja moninaisuudessa sekä edistää sateenkaari-isien ja varhaiskasvattajien välistä vuorovaikutusta.

Työmme tutkimustehtävänä on selvittää: miten suomalaisten sateenkaariperheiden isät kokevat vuorovaikutuksen lastensa varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Tutkimuskysymyksiämme ovat: miten sateenkaari-isät ja heidän lapsensa on koettu varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvattajat, muut vanhemmat ja varhaiskasvatusikäiset lapset), millaiset valmiudet varhaiskasvattajilla on kohdata sateenkaariperheitä ja miten sateenkaari-isien perheisiin ja moninaisuuteen liittyviä asioita käsitellään varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pelkistetyimmillään aineistoa, joka on ilmiänsuhtaan tekstiä (Eskola – Suoranta 2008: 15). Laadullisessa eli kvalitatiivisessa opinnäytetyössä lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään enemmän löytämään tai paljastamaan tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä (Hirsijärvi – Remes – Sajavaara 2007: 157). Tutkimusmenetelmänä käytämme teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, jossa kysymykset ovat kaikille samat, mutta siinä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin (Eskola ym. 2008: 86). Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä todella on mielessään ja sallii vastaajan ilmaista itseään omin sanoin. (Hirsijärvi ym. 2007: 196; Hirsijärvi - Hurme 2008: 47–48.)

Teemahaastattelu perustuu ennalta laadittuihin teemoihin, jotka pohjautuvat opinnäytetyömme tutkimuskysymyksistä. Haastattelurunkomme (LIITE 1.) teemoiksi muodostuivat kolme teemaa, jotka ovat yleistietoa haastateltavista (perhetausta ja päivähoitotausta), vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus. Teemahaastattelu soveltuu hyvin esimerkiksi sellaiseen tilanteeseen, jossa käsitellään henkilökohtaisia asioita. Lisäksi teemat antavat tilaa haastattelun edetä omalla painollaan ilman sitovaa kysymysjärjestystä. Käytimme teemahaastattelurungon kysymyksissä termiä päivähoito varhaiskasvatuksen sijaan, sillä näin halusimme käyttää haastateltaville tutumpaa arkikieltä. (Metsämuuronen 2006: 115.)

4.2 Tutkimusjoukko

Etsiessämme opinnäytetyöhömmme haastateltavia tammikuussa 2010, käytimme apuna sosiaalista mediaa ja olimme yhteydessä muun muassa Seksuaalinen tasavertaisuus

ry:hyn (SETA) ja Sateenkaariperheet ry:hyn. Jätimme vapaamuotoisen tutkimuspyynnön (LIITE 2.) Sateenkaariperheet ry:n ja Ranneliike.net –sivuston kontaktihenkilöille, jotka välittivät tutkimuspyyntömme sisäisille sateenkaari-isien sähköpostituslistoille. Aluksi oli haastavaa löytää tarpeeksi haastateltavia opinnäytetyöhöemme, joten uusimme tutkimuspyyntömme (LIITE 3.) maaliskuussa 2010 ja saimme lopulta näiden kontaktien kautta kolme haastateltavaa työhöemme. Neljännen löysimme omien kontaktiemme kautta. Kaikki haastateltavat olivat Etelä-Suomesta.

Haastateltavien varmistuttua olimme heihin sähköpostitse yhteydessä, jossa kerroimme heille tarkemmin haastattelutavasta ja -paikasta. Haastattelupaikaksi valitsimme kirjaston, josta varasimme ryhmätyötilan käyttöömme jokaista haastateltavaa varten etukäteen sovittuina ajankohtina. Päädyimme valitsemaan haastattelupaikaksi kirjaston, koska koimme sen neutraaliksi ja rauhalliseksi tilaksi kohdata haastateltavat. Tämä myös mahdollisti sen, että haastattelujen nauhoitukset sujuivat ilman häiriötekijöitä. Lisäksi kirjasto sijaitsee usein keskeisellä ja helposti löydettävällä paikalla. Haastattelupaikalla on suuri merkitys haastattelun onnistumisen kannalta. Haastattelupaikkoja voivat esimerkiksi olla julkiset tilat, haastateltavan oma koti tai vaikka kahvila. Paikaksi onkin hyvä valita rauhallinen ja haastateltavaa kunnioittava tila, sillä liian virallinen haastattelupaikka voi aiheuttaa haastateltavalle epävarmuuden tunteen. Tekemämme haastattelut kestivät keskimäärin puolesta tunnista tuntiin. Haastattelutilanteet sujuivat rennosti ja kiireettä omalla painollaan. Toteutimme haastattelut kesä-heinäkuussa 2010. Jo muutama haastattelun jälkeen huomasimme vastauksien samankaltaisuuden ja näin ollen aineistomme saavutti saturaation eli kylläntymisen. Tällöin aineisto alkoi toistaa itseään, eikä tutkimusongelman kannalta uutta tietoa enää syntynyt. (Aaltola – Valli 2010: 29–31; Hirsjärvi ym. 2007: 217; Tuomi – Sarajärvi 2009: 87.)

4.3 Aineiston analysointi

Kunkin haastattelun jälkeen kirjoitimme haastattelut puhtaaksi eli litteroimme ne nauhalta tiedostomuotoon. Litteroituja sivuja kertyi yhteensä 32. Analysointimenetelmäksi valitsimme teemoittelun, joka on yksi yleisimmistä analyysimenetelmistä teemahaastattelua käytettäessä. Teemoittelussa aineistoa pilkotaan eri teemoihin ja siinä pelkistetään opinnäytetyön kannalta olennaisimmat asiat. Aineistosta nousevien teemojen alle koo-

taan haastatteluissa löydetty kohdat, jotka liittyvät kyseiseen teemaan. (Aaltola ym. 2010: 43; Tuomi ym. 2009: 93.)

Ennen analysointia luimme materiaalin useaan otteeseen, jotta hahmotimme kokonaisuuden ja saimme siitä kattavan kuvan. Analysoinnin apuna käytimme Word-tekstinkäsittelyohjelmaa, jossa hyödynsimme erivärisiä fontteja ja tekstin korostusväri-toimintoa sekä tulostimme materiaalin, jonka jälkeen teimme materiaaliin vielä merkintöjä erivärisillä värikynillä ja tusseilla. Edellä mainittuja työskentelytapoja käytimme aineiston pilkkomiseen, joiden avulla hahmotimme opinnäytetyömme kannalta olennaiset löydökset. Käytimme aineiston analysoinnissa haastattelurunkomme teemoja, koska toteutimme aineistomme keräyksen puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Alkuperäiset litteroinnit säilytimme koko prosessin ajan muuttumattomina. Analysoinnissamme lisäämme tutkimustuloksiin luotettavuutta tuomalla tekstiin mukaan katkelmia haastatteluista, joka on yksi pelkistämisen muoto. Näin luomme konkreettisen esimerkin elävöittäen tekstiä ja ne toimivat samalla pieninä kertomuksina lukijalle. (Eskola ym. 2008: 175; Saaranen-Kauppinen – Puusniekka; Tuomi ym. 2009: 93.)

5 TULOKSET

Opinnäytetyötämme varten haastattelimme neljää sateenkaari-isiä, jotka nimesimme helpottaaksemme analysointia ja tulkintaa. Nimesimme heidät Suomen vuoden 2009 yleisempien sukunimien mukaan satunnaisessa järjestyksessä suojellaksemme heidän identiteettiään. Käytämme haastateltavista työssämme nimityksiä: Korhonen, Virtanen, Nieminen ja Mäkinen. Yhdellä haastateltavistamme oli kaksi lasta, joista käytämme selvyuden vuoksi nimityksiä Lapsi 1 ja Lapsi 2. Esittelemme opinnäytetyömme tutkimustuloksia teemahaastattelurunkomme mukaisessa järjestyksessä seuraavissa alaluvuissa. (Eskola ym. 2008: 56.)

5.1 Yleistietoa haastateltavista

Tässä teemassa kysyimme haastateltaviltamme ensin heidän perhetaustaansa, jossa kysymyksinämme oli: keitä perheeseen kuuluu, asuuko lapsi tai lapset haastateltavan luona, kuinka monta lasta perheessä on sekä lapsen tai lasten iät. Tämän jälkeen kysyimme

varhaiskasvatustaustasta, jonka kysymyksiä olivat: oliko lapsi sillä hetkellä varhaiskasvatuksen asiakkaana, onko varhaiskasvatuspaikka kunnallinen vai yksityinen sekä kuinka kauan varhaiskasvatusasiakkuus on kestänyt.

Haastateltavien lapset olivat iältään kahdesta seitsemään -vuotiaita. Haastateltavat elivät parisuhteissa tai kuuluivat apilaperheisiin. Useiden heistä lapset olivat haastatteluhetkellä varhaiskasvatuspalvelujen piirissä. Erään sateenkaari-isän lapsi oli ollut varhaiskasvatuksen asiakkaana neljän vuoden ajan, kun taas muiden haastateltavien lapset olivat sillä hetkellä olleet puolesta vuodesta kolmeen ja puoleen vuoteen. Kaikki lapset olivat tai olivat olleet kunnallisissa päiväkodeissa. Kenenkään haastateltavan päiväkotipaikan valintaan ei vaikuttanut heidän perhemuotonsa, vaan ratkaisevana tekijänä oli ollut ennemminkin asuinpaikka.

5.2 Vuorovaikutus

Vuorovaikutusteeman kysymyksiä olivat: onko haastateltava ottanut varhaiskasvatussuhteen alkaessa esille perhemuotonsa, onko varhaiskasvattajilla aikaisempia kokemuksia sateenkaariperheistä tai –isistä sekä miten sateenkaari-isyys ja hänen lapsensa on koettu varhaiskasvattajien, muiden lasten vanhempien ja varhaiskasvatusikäisten lasten puolelta, onko haastateltava huomannut varhaiskasvattajilla eroavaisuuksia siinä, miten hän ja lapsi tai lapset on koettu verrattuna heteroisään ja hänen lapseensa, miten varhaiskasvatuksessa on otettu huomioon perheen moninaisuus ja miten siihen liittyviä asioita on käsitelty, osasiko haastateltavan lapsi erottaa kokemuksia sateenkaari-isän lapsena ikänsä puolesta sekä onko lapsi sopeutunut varhaiskasvatukseen.

Kaikki sateenkaari-isät kertoivat, että lapsen päiväkotitaiipaleen alkaessa varhaiskasvattajat olivat tietoisia heidän perhemuodostaan. Useat haastateltavista eivät olleet kysyneet tai olleet tietoisia siitä, oliko varhaiskasvattajilla aikaisempaa kokemusta sateenkaariperheistä tai –isistä. Yksi haastateltavista kertoi, että hänelle sanottiin suoraan päiväkodissa, ettei heillä ole aikaisempaa kokemusta sateenkaariperheistä.

...Me ei olla koskaan salattu mitenkään meidän perhemuotoa, päinvastoin niinkun pakotettu ihmiset niinku suoraan selkä seinää vasten, et täs on tämmönen perhe ja hoitakaa se. (Nieminen)

Yksi henkilö mielsi varhaiskasvattajien kokeneen sateenkaari-isyyden ja hänen lapsensa ristiriitaisena, kun poikkeaa yleisestä heteronormista. Eräällä haastateltavista oli kokemusta kahdesta päiväkodista, toisessa varhaiskasvattajat kokivat asian luontevasti ja positiivisesti, kun taas toisessa hän koki varhaiskasvattajien olleen varsinkin varhaiskasvatussuhteen alussa hämmentyneitä ja jopa pelokkaita, mutta tilanne kuitenkin neutralisoitui nopeasti. Muut haastateltavat eivät olleet huomanneet mitään erityistä.

Ei mul ollu yhtään semmosta tilannetta, et ois ollu näin näiden nuorempien kanssa mitään, ees ihmettelyä, mut nää vanhat jäärät tietysti ne oli semmosii samois asenteis, ku millon oli päiväkotia rakennettu. (Virtanen)

Puolet haastateltavista koki muiden lasten vanhempien vastaanoton olleen positiivista. Yksi henkilö kertoi sen sijaan vanhempien olleen alkuvaiheessa hieman hämmentyneitä, mutta totuttuaan asiaan yhteistyö sujui mainiosti. Muutama haastateltavista pohti, vaikuttiko asiaan vanhempien korkea koulutustausta ja asuinalueen sijainti. Eräs haastateltavista mainitsi päiväkodin asenteen ja vahvan tuen vaikuttaneen muiden lasten vanhempien mielipiteisiin. Yksi sateenkaari-isä kertoi perheeseensä kohdistuneen kiusaamista, joka oli lähtöisin hänen mukaansa muiden lasten vanhempien ennakkoluuloista.

...Aika paljon meni varmaan sillä tavalla, et siellä olleet vanhemmat oli meistä puhunut ja sit otti asenteen niinku meitä kohtaan ja sitte ku me laitettiin vähä niinku panoksia omalta puolelta, niin ne rupes joustamaan kans niissä asioissa... (Virtanen)

Me ollaan onnekkaita, ei oo juuri mitään niinku koettu, et meitä niinku kiusataan tai... Tai käyttäydään epäkohteliaasti meitä kohtaan, ei oo ikinä ilmennyt. Ne on tosi mukavia vanhempia. (Mäkinen)

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että muut varhaiskasvatusikäiset lapset kokivat heidät ja heidän lapsensa luontevasti. Yhdellä taas ilmeni yksittäinen tapaus päiväkotiryhmässä, jossa lapsen oli erittäin vaikea käsittää perheen moninaisuutta. Muutoin hänen mielestään lapset eivät kokeneet heitä mitenkään erityisesti, eikä asiaa vierastettu. Eräs

haastateltavista kertoi, että muut lapset kiusasivat jatkuvasti hänen lastaan ja olivat hyvin ennakkoluuloisia.

...Et se oli tätä tämmöst lällättämistä, eristämistä, synttärikutiilla niinku pelaamista, et mä en kutsu sua synttäreille. (Virtanen)

Lähes kaikkien haastateltavien mielestä varhaiskasvattajilla ei ollut ilmennyt eroavaisuuksia siinä, miten hän ja hänen lapsensa oli koettu verrattuna heteroisään ja hänen lapseensa. Yksi henkilö kuitenkin täsmensi, että Lapsi 1:n päiväkodissa varhaiskasvattajien ymmärtäneen perheen moninaisuuteen liittyvät asiat ja kokeneen perheen myönteisessä mielessä erilaisesti verrattuna heteroydinperheeseen. Eräs sateenkaari-isä taas koki, että häntä pidetään heteroisän roolissa ja ikään kuin viestinviejänä lapsen äidille. Hänen mielestään isyyttä ei koettu samalla tavalla tasapainoisesti kuin äitiyttä.

...Niin tota tekee tämmönen mies tekee tämmöstä, niin ompelee napin, niin sen täytyy saada siitä Nobelin palkinto, et se on vähintään niinku... Tohtori! (Virtanen)

Kysyttäessä, miten varhaiskasvatuksessa oli otettu huomioon perheen moninaisuus, kaikilla haastateltavilla oli pääasiallisesti hyviä kokemuksia siitä, miten asioita oli käsitelty. Eräs haastateltava totesi, että varhaiskasvatuksessa lapsia kehoitettiin kertomaan elämästään ja näin rakentamaan identiteettiään. Tällä tavoin kunnioitettiin lasten tarinoita ja opetettiin muita lapsia kohtaamaan moninaisuutta. Haastateltava kertoi myös varhaiskasvattajien hankkineen päiväkotiin itsenäisesti perheiden moninaisuutta käsitteleviä lastenkirjoja ja varhaiskasvattajat muutenkin keskustelivat päiväkotilasten kanssa erilaisista perheistä. Yksi haastateltava oli keskustellut varhaiskasvattajien kanssa erilaisuudesta ja ehdottanut, että siitä keskusteltaisiin myös muiden lasten kanssa.

Sanotaanko näin, siitä ei oo tehty mikään big deal. Kukaan ei ajattele sen kummemmin, et se vaan on, et me ollaan vaan yks asiakasperhe. (Korhonen)

...Me käytiin tätä, et miten tää asia esitellään muille lapsille ja muuta, ni mä ehdotin näin, että mä sanoin, et pitää niinku puhua siitä, että on erilaisuutta... On niinku toisella voi olla ulkomaalaistaustaisia isiä.. Toisil on tämmösiä näin, et niinkun ihmisiä on hyvin erilaisia. (Virtanen)

Kysymyksessä osaako lapsi erottaa kokemuksia ikänsä puolesta sateenkaari-isän lapsena, kahden haastateltavan lapset olivat pohtineet asiaa ja tiedostaneet sen jollain tasolla. Yhden henkilön lapsi pohti asian vaikeutta ja sitä, miksi hänen isänsä ei voi olla hänen sanojensa mukaan tavallinen isä. Muutamit haastateltavien lapsista eivät ikänsä puolesta vielä tiedostaneet olevansa sateenkaari-isän lapsia. Muuten kaikkien heidän lapset olivat sopeutuneet varhaiskasvatukseen hyvin.

Mut et kyl hän (Lapsi 1) kelaa sitä selvästi ja niinku mietiskelee niitä hirveesti ja pohtii ja miettii kaikkee, et mistä on lapset tullu ja kenestä äidistä ja mikä lapsi on mitä... (Nieminen)

5.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuusteemassa olevia kysymyksiä olivat: kohtaavatko haastateltavan kasvatuskumppanukset päiväkodin kasvatustavoitteisiin nähden, miten haastateltava toivoo saavansa tukea vanhempana, onko haastateltavan mielestä varhaiskasvatuksella riittävästi tietoa ja taitoa kohdata sateenkaariperheitä sekä miten varhaiskasvatuspalveluja voisi kehittää (esimerkiksi sateenkaariperheiden ja päivähoidon yhteistyö).

Kaikki haastateltavista olivat sitä mieltä, että heidän kasvatuskumppanuksensa kohtaavat varhaiskasvatuksen kasvatustavoitteisiin nähden ja suurimman osan mielestä yhteistyö varhaiskasvattajien kanssa toimi hyvin. Eräs haastateltavista kuitenkin kertoi, että olisi toivonut muutamaa hänen perheensä ja varhaiskasvattajien väliseen asiaan yhtenäiset linjaukset. Yksi heistä kuitenkin piti yhtenä epäkohtana Lapsi 2:n päiväkodissa sitä, ettei ollut kysyessään saanut selkeää vastausta päiväkodin kasvatuseriaatteista ja -käytännöistä.

*...Hämmäntävä täs Lapsi 2:n päiväkodis oli, et siellä ei ollu mitään pape-
reita, ei mitään varhaiskasvatussuunnitelmaa näytetty, ei mitään. (Niemi-
nen)*

Vanhemmuuden tukemista koskevaan kysymykseen eräs haastateltavista koki ongel-
maksi toisen lapsensa päiväkodissa tiedon kulun, koska perheessä oli useampi kuin kak-
si vanhempaa ja tällöin tieto ei aina tavoittanut kaikkia vanhempia. Puolet taas oli sitä
mieltä, ettei tarvitse erityistä tukea vanhemmuuteen. Yksi henkilöistä ei osannut vastata
kysymykseen.

*No mä ainakin koen vanhemmuuden sellasena, et kyl se pitää ite klaarata.
Pitää olla valmis siihen vanhemmuuteen lapsen hankkiessa. Kokisin vähän
outona, et hankitaan lapsi ja sit kysytään, et mitä tehdään. (Korhonen)*

*...Kun on jotain ongelmia, niin siinä vaiheessa vanhempia ja vanhem-
muutta vois tukea, mut että se apu ei oo suinkaan siihen, et me mennään
niinku kasvatustavoitteisiin ja tällä tavalla keskustelemaan, vaan se on
ihan konkreettista apua, et kuka jeesaa silloin, kun tota noini vanhemman
pitäis päästä vähän kävelemään merenrantaa yksin ja miettiä, kokoamaan
itteensä, et se niinku apu. Et on hyvin paljon erilaista, mitä niinku sitten
vanhemmuuteen tarvii... (Virtanen)*

Kaikkien haastateltavien mielestä varhaiskasvatuksella oli heidän tarpeisiin nähden riit-
tävästi tietoa ja taitoa kohdata sateenkaariperheitä. Eräs henkilöistä halusi kuitenkin
täsmentää, että vaikka päiväkodeilla on valmiudet ja tietoa kohdata moninaisuutta, silti
heillä ei välttämättä ole halua siihen. Lisäksi hän pohti päiväkodeissa yleensäkin tapah-
tuvaa lokerointia, kuten isänpäivän tai isovanhempien päivän viettoa. Tällaisessa tilan-
teessa lapsi voi saada osattomuuden kokemuksen, jos hänen elämänsä ei kuulu kyseistä
henkilöä.

*Jotenki tuntuu, et se oli niinku, et sielä on tehty niinku perustyö hyvin, et
siel on nää varhaiskasvatussuunnitelmat hyvin tehtyjä ja niitä käydään lä-
pi (tavoite- ja kehityskeskustelut), niin mulla on sellanen tunne, et se sys-*

teemi pystyy ottamaan mitä vaan vastaan, ku se on miettiny sen moninaisuuden lähtökohtaisesti. (Nieminen)

Mä luulen, et niillä on kuitenkin sen verran kova kiire siellä, et ne ei halua luokkaan mitään erityisesti ruveta luomaan mitään uusia järjestelmiä tai muita. Lapset hoidetaan, ne on asiakkaita siellä... (Korhonen)

Puolet sateenkaari-ististä totesivat, että varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisessä, esimerkiksi sateenkaariperheiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyössä Seksuaalinen tasavertaisuus ry:llä (SETA) voisi olla merkittävä rooli koulutuksen ja tiedon antamisessa. Lisäksi toinen haastateltavista korosti, että tulevien ammattilaisten koulutuksessa tulisi käydä entistä perusteellisemmin läpi moninaisuuteen liittyviä asioita. Toinen heistä taas täsmensi, että mahdollisen koulutuksen tarpeen tulisi lähteä varhaiskasvattajilta itseltään. Eräs haastateltavista oli sitä mieltä, että sateenkaariperheet tai –vanhemmat voisivat käydä itse kouluttamassa ja keskustelemassa varhaiskasvattajien kanssa. Hän myös korosti, että päiväkodin viestinnässä otettaisiin moninaisuus ja monikulttuurisuus laajemmin huomioon. Yksi henkilö toivoi, että varhaiskasvatussuunnitelmat tehtäisiin kirjallisesti, eikä suullisesti.

Se on oikeestaan mulle se on kaikkein mukavin sellanen tilanne, jossa niin tota tää asia ei herätä minkäänlaista huomiota. ”Voi että... Hyysäämään meitä. Ei meitä tarvitse hyysätä.” Ja näin on tapahtunut tän päivähoidon kohdalla. Ja mun mielestä se on hieno juttu ja vastaavaa on ollut neuvolapalveluissa. Näin maailma muuttuu. (Korhonen)

...Muuten se, että päiväkodissa kaikessa viestinnässä huomioitais moninaisuus ja just katottais kirjallisuutta, et niissä ei olis pelkästään vaan valkosia lapsia tai vaan heteroydinperheitä niis kirjoissa, vaan et siellä on, niinku nykysin onki paljo näitä uusii yksinhuoltajasarjoja ja kirjoja ja kaikkee mahdollista, mut sateenkaari materiaali ei oo vielä hirveesti ja sit monikulttuurisuus uskonnollisesti. Et onhan täs jatkuva haaste, ku tää moninaisuus räjähtää silmille. Et se ei oo hauska pilkka, leikin kohde, vaan se on vakavasti otettava ihmiseen kohdistuva syytös. (Nieminen)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tekemistämme haastatteluista ilmeni sateenkaari-isien kokeneen varhaiskasvatuksen avoimesti. He eivät myöskään kokeneet perhemuotonsa vaikuttaneen päiväkodin valintaan millään tavalla, vaan olennaisessa osassa oli asuinpaikka. Kaikki lapset olivat olleet kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Sateenkaariperheet käyttävätkin kunnallista varhaiskasvatusta keskimäärin yhtä paljon kuin suomalaiset lapsiperheet yleensä (Kuosmanen ym. 2007: 62–63). Haastatteluissa selvisi, että kaikki varhaiskasvattajat olivat tietoisia haastateltavien perhemuodoista. Elleivät varhaiskasvattajat ole tietoisia perheen olevan sateenkaariperhe, on heidän silloin mahdotonta tunnistaa perheenjäsenten välistä dynamiikkaa. Tällöin he eivät välttämättä myöskään tiedosta, ketkä ovat lapsen vastuullisia vanhempia. (Kuosmanen ym. 2007: 64.) Lisäksi varhaiskasvattajien tieto ja ymmärrys kasvavat tiiviiden tapaamisten kautta, joissa luodaan yhteisiä päämääriä molempien ehdoilla (Mönkkönen 2007: 87, 93).

Suurin osa haastateltavista ei tiennyt, oliko varhaiskasvattajilla kokemusta sateenkaariperheistä. Varhaiskasvattajat kuitenkin hankkivat moninaisuuteen liittyvää kirjallisuutta päiväkotiin sekä keskustelivat lasten kanssa erilaisuudesta ja erilaisista perheistä. Lapsen perheidentiteettiä voidaan tukea muun muassa esittelemällä yhteisesti sateenkaariperheitä käsittelevää tietoa. Aihetta voi käsitellä lasten kanssa, vaikkei varhaiskasvatusryhmässä sateenkaariperheitä sillä hetkellä olisikaan. Varhaiskasvatuksessa konkreettisine toimenpiteinä voidaan pitää tuomalla mukaan aihetta kuvaavia leikkejä, lauluja sekä siihen liittyvää kirjallisuutta, kuten haastateltavat itsekin totesivat. (Kuosmanen ym. 2007: 67.)

Sateenkaari-isien ja varhaiskasvattajien kohtaamiset olivat olleet pääosin asiallisia, mutta selvää epävarmuuttakin ilmeni. Jokainen kasvattaja havaitseekin itsestään aika ajoin inhimillisiä tunteita, kuten ennakkoluuloa ja ahdasmielisyyttä (Mönkkönen 2007: 97). Helinin mielen sisäisten arvokenttien mallin mukaan voidaan ajatella, että varhaiskasvattajien ja sateenkaari-isien kohtaamisissa oli nähtävissä sekä arvostamisen että sietämisen alueet. Arvostamisen alueessa korostui osittain avoin asenne, joka oli lähtöisin sekä sateenkaari-isien että varhaiskasvattajien omista arvoista. Sietämisen alueessa taas näkyi joissakin tapauksissa erilaisten asioiden ymmärrys ja sietäminen, joista he eivät

välttämättä kuitenkaan pitäneet. (Vartiainen-Ora 2007: 20–22.) Varhaiskasvattajan tulisi tarkastella näitä tuntemuksia omassa käyttäytymisessään ja työssään, koska vanhemman todelliset voimavarat jäävät muutoin huomioimatta ja rakentavaa vuoropuhelua ei synny, jos varhaiskasvattajalla on jo valmiiksi ennakkokäsityksiä sateenkaari-isän kohtaamisesta. (Väisänen ym. 2009: 17.) Vanhempien vuorovaikutukseen vaikuttaa se, miten he kokevat oman osallisuutensa ja millaisia odotuksia heillä on varhaiskasvatuksen suhteen (Karila ym. 2006: 96). Luontevat kohtaamiset vanhempien välillä näyttivätkin syntyneen varhaiskasvattajien avoimesta ja tukevasta asenteesta. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat ovat tasavertaisessa asemassa keskenään, mikä ilmenee jo pelkästään käytännön arkitilanteissa, kuten varhaiskasvattajan ja vanhemman keskusteluissa. Tämän vuoksi hienotunteisuutta ja herkkyyttä ei tulisi unohtaa dialogisessa vuorovaikutuksessa, sillä se luo onnistuneen perustan varhaiskasvatuksen yhteistyön sujuvuudelle. (Karila ym. 2006: 84–85; Mönkkönen 2007: 91.)

Lasten vanhemmat kokivat sateenkaari-isät ja heidän lapsensa pääasiassa asiallisesti, mutta joissakin tapauksissa hyvinkin ennakkoluuloisesti. Mielen sisäisten arvokenttien mallin neutraali –alue ja vaikea sietää –alue ilmenevät tässä, miten lasten vanhemmat kokivat heidät. Arvokenttien neutraalissa –alueessa sateenkaari-isät ja heidän lapsensa eivät herättäneet osassa heistä suurempia tuntemuksia, kun taas vaikea sietää –alueessa he nostattivat vanhemmissa joissakin tapauksissa negatiivisia ajatuksia. (Vartiainen-Ora 2007: 20–22.) Muut varhaiskasvatusikäiset lapset kokivat heidät ristiriitaisesti. Mukaan mahtui niin voimakasta kiusaamista kuin ihmettelyäkin, mutta pääasiallisesti lapset kokivat heidät luontevasti. Osa varhaiskasvatusikäisistä lapsista jakautui hyväksymisen alueelle ja osa vaikea sietää –alueelle. Hyväksymisen alueella he hyväksyivät erilaisia asioita, mutta eivät välttämättä kunnioittaneet niitä. (Vartiainen-Ora 2007: 21–22.) Pienet lapset saattavatkin kokea vuorovaikutuksen hankalana, koska heillä ei ole vielä kehittynyt tarvittavia kielellisiä ja kognitiivisia taitoja (Karila ym. 2006: 155). Varhaiskasvattajilla on vastuu siitä, miten varhaiskasvatusikäiset lapset jäsentävät erilaisuutta ja kokevat sateenkaariperheen lapsen (Kuosmanen ym. 2007: 64). Varhaiskasvatusikäiset lapset eivät vielä osaa hahmottaa ympäristön erilaisuutta, vaan he tuntevat asioiden olevan samalla lailla muilla lapsilla kuin heillä itsellään. Lapset ovat kuitenkin hyvin kiinnostuneita heille uusista asioista, kuten sateenkaari-isien perheiden moninaisuudesta. Varhaiskasvatusikäinen lapsi voi tuntea ikätovereidensa elämän hämmentävänä ja hänen

voi olla myös haastavaa kohdata sellaista, mikä ei kosketa hänen omaa elämäänsä. (Jämsä 2008: 207–208.) Varhaiskasvatuksen yhtenä haasteena voidaankin yleisesti nähdä kiusaamisen ehkäisy kaikkien lasten keskuudessa ja etenkin silloin, kun varhaiskasvatusryhmässä esiintyy moninaisuutta tai monikulttuurisuutta (Jämsä 2008: 79).

Haastateltavat eivät olleet kokeneet, että heitä kohdeltaisiin eri lailla kuin heteroisiä ja heidän lapsiaan. Tosin yksittäistapaus koki, että häntä pidettiin heteroisän roolissa. Joissakin tilanteissa sateenkaari-isä voi tuntea olevansa liiallisen huomion kohteena hänelle tavallisen arjen toiminnoissa. He haluaisivat kuitenkin tulla kohdelluksi tasavertaisesti muiden vanhempien tapaan. (Jämsä 2003: 91–92.) Varhaiskasvattajien ja vanhempien välinen tasavertainen vuorovaikutus tulisi olla luottamusta herättävää ja kunnioittavaa, jota ilman dialogista vuorovaikutustakaan ei voi syntyä (Karila ym. 2006: 99; Mönkkönen 2007: 89, 121). Perheen moninaisuus taas oli hyvin otettu huomioon varhaiskasvatuksessa. Tänä päivänä tulisi kiinnittää huomiota varhaiskasvatuksessa moninaisuuden kohtaamiseen ja kulttuurisensitiivisyyteen kaiken ikäisten keskuudessa. Etenkin lapsen kanssa keskustelu aiheeseen liittyvistä asioista edistää hänen ymmärrystään ympäröivästä yhteiskunnasta ja auttaa jäsentämään todellisuutta. (Huovila 2006; Jämsä 2008: 192.)

Sateenkaari-isät kokivat kasvatusnäkemyksensä kohtaavan päiväkodin kasvatustavoitteisiin nähden. Tavallisesti oma yksilöllinen elämänhistoriamme ja arvomaailmamme määrittelevät, ketkä ovat mielestämme päteviä varhaiskasvattajia ja vanhempia. Molempipuolinen kunnioittaminen ja erilaisuuden hyväksyminen näkyy erilaisten maailmankatsomusten ja elämäntapojen suvaitsemisena. (Karila ym. 2006: 95–96.) Lapsen tasapainoisen kehityksen onnistumiseksi tärkeässä osassa onkin kodin ja varhaiskasvatuksen mutkaton yhteistyö. (Kuosmanen ym. 2007: 62). Nykyään lasten vanhemmat ovat omaksuneet kasvatuskumppanuuden yhdessä varhaiskasvattajien kanssa (Karila ym. 2006: 94). Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan lapsen kotikasvatuksen tukemisessa olennaisessa osassa ovat varhaiskasvatus, esiopetus ja leikin mahdollistaminen päiväkodissa (Kuosmanen ym. 2007: 62).

Haastateltavat eivät kokeneet tarvitsevansa mitään varsinaista tukea vanhemmuuteensa. Sateenkaariperheiden tukeminen varhaiskasvatuksessa ei edellytä varhaiskasvattajilta

erityistä tietoutta, mutta huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää kohtaamistilanteisiin, jotta epävarmuus ei saisi niissä liikaa sijaa (Jämsä 2008: 89). Perheiden elämäntilanne ja olennaiset tiedot lapsesta tulisi olla varhaiskasvattajien tiedossa, jolloin mahdollista tukea voidaan antaa perheen lähtökohdista käsin. Konkreettisesti asioista voidaan keskustella ja etsiä perheen vahvuuksia sekä sitä kautta selvittää, mitkä asiat sujuvat ja mitkä taas mahdollisesti vaativat tukea. (Järvinen ym. 2009: 16.) Vanhemmuuden tukemista tärkeämpänä asiana haastateltavat pitivät käytännön asioiden, kuten tiedon mutkatonta kulkua päiväkodin ja vanhempien välillä. Haastateltavat kokivat, että varhaiskasvattajilla oli riittävästi tietoa ja taitoa kohdata sateenkaariperheitä.

Varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisessä nähtiin yhtenä tärkeänä osana varhaiskasvattajien koulutuksen järjestäminen koskien sateenkaariperheitä. Seksuaalinen tasavertaisuus ry:ltä voi halutessaan pyytää kohdennettua koulutusta varhaiskasvattajille esimerkiksi sateenkaariperheiden moninaisuudesta. Koulutus antaa valmiuksia kohdata erilaisia perheitä ja keskustella varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän vanhempiansa kanssa aiheesta. (Aarnipuu 2006: 47.) Haastateltavat pitivät tärkeänä, sitä että sateenkaariperheitä koskevat käsitteet ja tietous tulisivat tutuiksi jo tulevien ammattilaisten koulutuksessa. Sateenkaari-isät kokivat myös, että koulutustarpeen tulisi lähteä varhaiskasvattajilta itseltään. Varhaiskasvattajille suositellaankin Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmassa (2007–2011), että koulutuksessa tulisi käydä läpi seksuaalisuuteen ja moninaisuuteen liittyviä asioita. Varhaiskasvattajien koulutuksessa toivotaan painotettavan tasa-arvo- ja sukupuolittietoisien näkökulman lisäämistä tämän hetken valtakunnallisten kehitystavoitteiden mukaan. (Jämsä 2008: 193.)

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Seuraavaksi käsittelemme opinnäytetyömme eettisyyttä ja luotettavuutta, jonka jälkeen siirrymme pohdintaan.

Jo aiheen valinnassa tutkimuseettiset kysymykset tulevat vastaan. Tutkijan tulisikin kysyä itseltään, mitä varten tutkimus toteutetaan ja miten tutkimusaihe valitaan. Toisaalta tulisi myös ottaa huomioon aiheen yhteiskunnallinen merkityksellisyys, eikä vain valita helpon tehtävissä olevaa aihetta. Tutkimuseettisinä ongelmina voidaan pitää tutki-

muksen tiedonhankintaa ja kysymyksiä, jotka liittyvät haastateltavien suojaan sekä tutkijan vastuuta tutkimustulosten soveltamisesta. Tutkimusetiikan normit voidaan jakaa pääasiallisesti kolmeen ryhmään. Niitä ovat totuuden etsiminen ja tiedon luotettavuus sekä tutkittavien ihmisarvoa ja tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentävät normit. Jotta opinnäytetyössämme toteutuisi eettisyys ja luotettavuus, käsitelimme tietoja ja haastatteluja luottamuksellisesti ja vaitiolovelvollisuutta kunnioittaen sekä siten, että henkilöitä ei ole mahdollista tunnistaa. Aineistoissa, kuten haastatteluissa tai kyselyissä vaitiolovelvollisuus turvaa sen, että tutkimukseen osallistuvan henkilön tiedot jäävät vain asianomaisten tietoon. Tietojen käsittelyssä kaksi keskeistä käsitettä ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. (Eskola ym. 2008: 56; Hirsjärvi ym. 2007: 26; Kuula 2006: 24, 92; Saaranen-Kauppinen ym.)

Opinnäytetyössä luotettavuutta ja eettisyyttä lisää, kun siinä on selostetaan tarkasti kaikki toteuttamisen vaiheet ja siinä ilmenee kattavasti ja rehellisesti aineiston keruuseen liittyvät asiat. Työssä tulisi kertoa myös, kuinka pitkään haastattelut kestivät ja ilmenikö niissä häiriötekijöitä tai virhetulkintoja. Lisäksi oma reflektointi on suositeltavaa tuoda tutkimuksessa esille. Luotettavassa laadullisessa tutkimuksessa korostuvat aineiston merkittävyys, riittävyys, kattavuus, arvioitavuus ja toistettavuus. Luotettavuutta lisäävät myös uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus. Uskottavuus kertoo, onko kerätty aineisto totuudenmukainen ja onko haastateltavia kuvattu riittävästi sekä kohtaavatko tutkijan ja haastateltavien tulkinnat toistensa kanssa. Siirrettävyyden kautta taas nähdään, voiko tutkimuksen tuloksia siirtää toiseen kontekstiin. Varmuus-kriteerissä tutkija ottaa huomioon tutkimukseen vaikuttavat ennustamattomat asiat. Lisäksi tutkimuksen tulee olla ohjaavien periaatteiden mukainen. Vahvistuvuudessa työ saa tukea aikaisemmista tutkimuksista ja lukijan on näin ollen helpompi seurata ja arvioida tutkimuksen päättelyitä. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan selvittää reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetissa tutkimus voidaan toistaa, jolloin sitä toistettaessa päästään samoihin tuloksiin ja johtopäätöksiin. Validiteetissa taas aineiston kuvaus ja liitetyt tulkinnat ovat yhteen sopivia. (Hirsjärvi ym. 2007: 216–217; Järvenpää 2010.)

Hyvissä ajoin ennen haastatteluja lähetimme haastateltaville informoivan sähköpostin, jossa tiedotimme haastatteluun liittyvistä asioista, kuten paikasta, aikatauluista ja kestosta sekä niiden nauhoittamisesta. Haastattelutilanteen alkaessa turvallisuuden takaa-

miseksi varmistimme vielä, että haastattelujen nauhoittaminen sopi haastateltaville ja kerroimme, milloin nauhuri alkoi nauhoittaa. Lisäksi korostimme hävittävämmä haastattelumateriaalit analysoituamme ne ja painotimme haastateltaville, että tutkimukseen ja haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistujille onkin kerrottava kattavasti tutkimuksen tarkoituksesta ja mikä on haastateltavan rooli tutkimuksessa. On myös syytä mainita haastateltavalle, kuinka kauan tutkimus vie hänen aikaansa. (Eskola ym. 2008: 52: Kuula 2006: 62.)

8 POHDINTA

Opinnäytetyössämme selvitimme suomalaisten sateenkaari-isien kokemuksia vuorovai-
kutuksesta lastensa varhaiskasvatuksessa päiväkodissa sekä miten sateenkaari-isät ja
heidän lapsensa on koettu varhaiskasvatuksessa. Näiden lisäksi kartoitimme, millaisia
valmiuksia varhaiskasvattajilla oli kohdata sateenkaariperheitä ja miten sateenkaari-
isien perheisiin ja moninaisuuteen liittyviä asioita oli käsitelty varhaiskasvatuksessa.

Pyrimme tuottamaan opinnäytetyössämme aineistoa ajankohtaisesta ja vähän tutkitusta
aiheesta, jonka tulokset palvelisivat työelämää ja antaisivat varhaiskasvattajille val-
miuksia ja keinoja kohdata sateenkaari-isien perheitä. Tulevina lastentarhanopettajina
prosessi auttoi meitä kasvattamaan ammatillista osaamistamme ja ymmärrystämme mo-
ninaisuuden saralla. Tämä on tärkeää, koska yhteiskunnalliset muutokset asettavat uu-
denlaisia haasteita lastentarhanopettajien työhön. Etenkin perhe on näinä päivinä tulkin-
nallinen ja muuttuva käsite moninaistuvassa yhteiskunnassa. Aihe onkin tuottanut viime
aikoina rikasta ja monipuolista keskustelua, niin puolesta kuin vastaan.

Pienestä tutkimusotoksesta huolimatta onnistuimme saamaan tutkimuskysymyksiimme
vastauksia suhteutettuna siihen, kuinka vähän sateenkaari-isiä on varhaiskasvatuksen
asiakkaina. Työmme tulokset osoittivat kokonaisuudessaan, että sateenkaari-isät eivät
koe itseään erilaisina muihin vanhempiin verrattuna, vaan he haluavat tulla kohdelluksi
tasavertaisesti muiden vanhempien tapaan. He eivät kokeneet tarvitsevansa mitään eri-
tyistä huomiota varhaiskasvatuksessa kuin vanhemmuudessakaan. Sen sijaan he pitivät
tärkeänä, että moninaisuus huomioitaisiin entistä paremmin varhaiskasvatuksen arjessa

lasten näkökulmasta muun muassa lasten kirjallisuudessa ja keskustelemalla erilaisuudesta heidän kanssaan.

Tuloksista ilmeni, että kohtaamiset varhaiskasvatuksessa olivat olleet pääosin asiallisia, vaikkakin varhaiskasvatusikäisten lasten kohtaamiset olivat olleet vaihtelevia ja ristiriitaisia. Tämän vuoksi onkin ensiarvoisen tärkeää keskustella lasten kanssa jo hyvissä ajoin moninaisuuteen liittyvistä asioista, jotta vältetään mahdollisilta ennakkoluuloilta ja kiusaamistilanteilta. Muiden lasten vanhempien kanssa moninaisuuden voi ottaa puheeksi esimerkiksi vanhempainilloissa, joissa he voivat saada neuvoja siihen, kuinka käsitellä asiaa lastensa kanssa ja samalla vanhemmat saavat itsekin mahdollisesti uutta tietoa asiasta. Haastatteluissa tuli selville, että sateenkaari-isät toivoivat erilaisten koulutusten tukevan varhaiskasvattajien ammatillisuutta ja avartavan heidän näkemyksiään kohdata sateenkaariperheitä. Lisäksi he toivoivat, että varhaiskasvatuksessa noudatettaisiin yhteisiä linjauksia päiväkodin sisällä käytännön asioissa, kuten tiedon kulussa päiväkodin ja vanhempien välillä. Kaikesta huolimatta he kokivat, että varhaiskasvattajilla oli tietoa ja taitoa kohdata sateenkaariperheitä. Opinnäytetyömme osoittaakin, että varhaiskasvatuksessa tarvitaan edelleen tietoa sateenkaariperheistä ja etenkin siitä, miten asiaa tulisi käsitellä varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa.

Opinnäytetyöprosessi oli haasteellinen, mutta kasvattava kokemus. Haasteellisuutta lisäsi se, ettei meillä ollut paljoakaan aikaisempaa tietämystä aiheesta ja etenkin siihen liittyvä käsitteistö tuotti välillä paljonkin pohdittavaa. Tällaisia olivat muun muassa käsitteet moninaisuus, monimuotoisuus ja erilaisuus, joista päädyimme käyttämään termiä moninaisuus. Mielestämme se kattoi parhaiten opinnäytetyömme sisällön ja nousi selvästi esille aineistosta. Haasteellisuutta toi myös sateenkaari-isiin ja –perheisiin liittyvän kirjallisuuden ja aikaisempien tutkimusten vähäisyys. Aluksi tutkimusjoukon löytäminen opinnäytetyöhömme oli hankalaa, vaikka olimme yhteydessä useisiin eri tahoihin ja jouduimme uusimaan tutkimuspyyntöme kertaalleen. Olimme kuitenkin aineistosamme tyytyväisiä neljän sateenkaari-isän otokseen, sillä huomasimme jo muutaman haastattelun jälkeen aineiston samankaltaisuuden. Olimme myös ilahuneita haastateltavien pääosin myönteisistä kokemuksista varhaiskasvatuksesta. Kärjistetysti voimme todeta, että kolmella haastateltavista oli pääasiallisesti hyviä kokemuksia ja yhdellä sen sijaan oli ollut erittäin negatiivisia kokemuksia.

Haluamme tässä opinnäytetyömme pohdinta -luvussa tuoda esille vuonna 2007 Diakonia -ammattikorkeakoulusta ilmestyneen Jurvelinin ja Laukkasen opinnäytetyön Sateenkaariperheiden lapset päivähoidossa – Naisparien muodostamien perheiden kokemuksia lastensa päivähoidosta. Näemme tässä antoisan mahdollisuuden nostaa kaksi samankaltaista opinnäytetyötä naisten ja miesten näkökulmasta esille sekä esittää lyhyesti heidän johtopäätöksiään vertailun vuoksi. Heidän työssään tarkoituksena oli kuvata kuuden eri naisparin muodostaman perheen kokemuksia lastensa päivähoidosta. Jurvelinin ja Laukkasen johtopäätöksissä ilmeni, että sateenkaariperheillä oli positiivisia kokemuksia varhaiskasvattajien ja muiden perheiden puolelta, mutta sen sijaan varhaiskasvattajat vaikenivat sateenkaariperheisiin liittyvistä asioista. Heidän johtopäätöksissään ilmeni myös, että varhaiskasvattajilla ei ollut riittävästi tietoa perheiden moninaisuudesta. Voidaankin ajatella, että verrattuna Jurvelinin ja Laukkasen opinnäytetyön naispareihin, sateenkaari-isät eivät kokeneet huonona asiana sitä, että heidän perheen moninaisuuteen ei liikaa puututtu. Toisin sanoen voisi tulkita, että he pitivät hyvänä asiana sitä, ettei heitä nosteta ”jalustalle” tai muutenkaan liikaa esille. Toisaalta naisparit olisivat kaivanneet enemmän näkyvyyttä moninaisena perheenä ja tukea varhaiskasvattajilta. (Jurvelin – Laukkanen 2007: 33.)

Opinnäytetyömme ajankohtaisuutta ja tarpeellisuutta korostaa kirjoitushetkellä vallitseva mielipiteitä herättävä keskustelu homoseksuaaleista ja heidän oikeuksistaan, joka lähti liikkeelle valtakunnallisella televisiokanavalla näytetystä suorasta lähetyksestä. Teemaillassa keskusteltiin muun muassa mies- ja naisparien oikeuksista avioliittoon, adoptointiin ja kirkkohäihin. Ohjelma aiheutti lyhyessä ajassa kymmenien tuhansien ihmisten eroamisen kirkosta, mutta taas vastaavasti lisäsi useiden satojen liittymisen Kristillisdemokraattiseen puolueeseen. Teemaillassakin yhdeksi keskusteluaiheeksi nousi sateenkaariperheessä elävän lapsen kehitys, joka on jo aikaisemmin herättänyt huolta ja keskustelua sekä josta on myös ilmestynyt tutkimuksia. Niissä on kuitenkin ilmennyt useaan otteeseen, että seksuaalisella suuntautumisella ei ole tekemistä lapsen kehityksen kanssa. Myös seksuaalivähemmistöt ovat samassa asemassa vanhemmuuden suhteen kuin heteroseksuaalitkin. Tutkimukset osoittavat lasten kehittyvän samaan tahtiin muihin lapsiin verrattuna, vaikka elävätkin moninaisissa perheissä. (Jämsä 2008: 83.)

Niin varhaiskasvatuksessa kuin myös koulumaailmassa moninaisuuteen liittyvät asiat ovat koko ajan läsnä. Siksi mielenkiintoisena ja vertailevana jatkotutkimusaiheena voisi olla saman ilmiön tutkiminen koulumaailmassa. Opinnäytetyömme osoitti, että varhaiskasvatuksessa moninaisuuteen liittyviin asioihin tulisi entistä painokkaammin kiinnittää huomiota jo varhaiskasvatuksessa lasten arjessa. Siksi olisikin antoisaa nähdä, kuinka koulussa lasten tietoisuus moninaisuuteen liittyvistä asioista näkyy. Kaikesta värikkästä keskustelusta huolimatta opinnäytetyömme todistaa, että työ on tarpeellinen muutoksen edistämisen kannalta yhteiskunnassamme. Tämän lisäksi työmme tuo uutta näkökulmaa aiheesta varhaiskasvattajille, sateenkaariperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille, opiskelijoille ja opettajille sekä aiheesta lisätietoa haluaville.

LÄHTEET

- Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004: Isäkirja: mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Vastapaino: Tampere.
- Aaltola, Juhani – Valli, Raine 2010: Ikkunoita tutkimusmetodeihin. I: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle. WS Bookwell: Juva.
- Aarnipuu, Tiia 2006: Sateenkaariperheen ABC-kirja. Seksuaalinen tasavertaisuus ry. SETA-julkaisuja 17. 2. painos.
- Burakoff, Katja 2009: Toimiva vuorovaikutus. OIVA-hanke. Päivitetty 13.5.2009. Verkkodokumentti. <<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/toimiva-vuorovaikutus.html>> Luettu 20.10.2010.
- Burakoff, Katja 2009: Vuorovaikutuksen tukeminen. OIVA-hanke. Päivitetty 10.6.2009. Verkkodokumentti. <<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/vuorovaikutuksen-tukeminen.html>> Luettu 20.10.2010.
- Eskola, Jari – Suoranta Juha 2008: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä. 8. painos.
- Hirsjärvi, Sirkka - Hurme, Helena 2008: Tutkimushaastattelu - teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino: Helsinki.
- Hirsijärvi, Sirkka – Remes Pirkko – Sajavaara, Paula 2007: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Juha 1999: Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kopijyvä: Kuopio.
- Jallinoja, Riitta 2000: Perheen aika. Otavan Kirjapaino Oy: Keuruu.
- Jurvelin, Emmi – Laukkanen, Marja 2007: Sateenkaariperheiden lapset päivähoitossa – Naisparien muodostamien perheiden kokemuksia lastensa päivähoitosta. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Jämsä, Juha 2003: ”Isä, joka on homo” – homomiehen perhe ja vanhemmuus. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologian laitos.
- Jämsä, Juha (toim.) 2008: Sateenkaariperheet ja hyvinvointi - Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. WS Bookwell Oy: Juva.
- Järvinen, Mervi – Laine, Anna – Hellman-Suominen, Kirsi 2009: Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Kariston kirjapaino Oy: Hämeenlinna.
- Järvenpää, Eila 2010: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus – Tutkimuksen etiikka. Aalto-yliopisto. Teknillinen korkeakoulu. Laadulliset tutkimusmenetelmät 20.4.2010. Verkkodokumentti. <https://noppa.tkk.fi/noppa/kurssi/tu-0.2100/luennot/TU-0_2100_luentokalvot.pdf> Luettu 22.10.2010.

- Karila, Kirsi – Alasuutari, Maarit – Hännikäinen, Maritta – Nummenmaa, Anna Raija – Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006: Kasvatusvuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino Oy: Vaajakoski.
- Kartovaara, Leena – Sauli, Hannele 2007: Suomalainen lapsi 2007. Sosiaalilastoseminaari 12.4.2007. Tulo- ja elinolotutkimus. Tilastokeskus. Verkkodokumentti. <http://www.stat.fi/ajk/tapahtumia/2007-04-12_esittely_suomi_lapsi.pdf> Luettu 22.10.2010.
- Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Gummerus kirjapaino Oy: Vaajakoski.
- Kaskela, Marja - Kronqvist Eeva-Liisa 2007: Niin ainutlaatuinen - näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes: Helsinki.
- Keskinen, Soili – Virjonen, Heili 2004: Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tammer-Paino: Tampere.
- Kuosmanen, Paula – Jämsä, Juha (toim.) 2007: Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulussa. Edita Prima Oy: Helsinki.
- Kuula, Arja 2006: Tutkimusetiikka - Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus: Jyväskylä.
- Laki lapseksi ottamisesta 8.2.1985/153. Finlex. Verkkodokumentti. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850153>> Luettu 27.8.2010.
- Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 391/2009. Finlex. Verkkodokumentti. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090391>> Luettu 29.4.2010.
- Lammi-Taskula, Johanna – Karvonen, Sakari - Ahlström Salme (toim.) 2009: Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Yliopiston kirjapaino: Helsinki.
- Lehtonen, Mikko – Löytty, Olli (toim.) 2003: Erilaisuus. Vastapaino: Tampere.
- Metsämuuronen, Jari 2006: Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Tiedekirjakauppa TAJU.
- Mustola, Kati – Pakkanen, Johanna (toim.) 2007: Sateenkaari-Suomi: seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Like: Helsinki.
- Mönkkönen, Kaarina 2002: Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Väitöskirja. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopisto.
- Mönkkönen, Kaarina 2007: Vuorovaikutus – Dialoginen asiakastyö. Edita Prima Oy: Helsinki.

- Perheen sisäinen adoptio – kuinka käytännössä edetään? 2009: Sateenkaariperheet ry. Verkkodokumentti. <<http://www.sateenkaariperheet.fi/images/sisainenadoptio.pdf>.> Luettu 27.8.2010.
- Perheet, 2008 2009: Tilastokeskus. Väestötilastot. Verkkodokumentti. Päivitetty 18.11.2009. < http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html.> Luettu 1.9.2010.
- Ruokolainen, Risto – Alila, Kirsi (toim.) 2004: Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2004: 6. Edita Prima Oy: Helsinki.
- Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna: Eettiset kysymykset. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1.html.> Luettu 22.10.2010.
- Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna: Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.> Luettu 8.9.2010.
- Sateenkaariperheet ry:n poliittiset tavoitteet 2010–2015. Päivitetty 15.3.2010. Verkkodokumentti. <http://www.sateenkaariperheet.fi/images/poliittiset_tavoitteet.pdf.> Luettu 7.7.2010.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Vartiainen-Ora, Päivi 2007: Erilaisuus sallittu – Perehdymme monimuotoisuuteen – käsikirja työhön perehdyttäjälle ja työyhteisölle. Petmo-hanke. Tummavuoren kirjapaino Dark.
- Visapää, Veera 2006: Homomiehen tie isäksi on mutkia täynnä. Aviisi Tampereen ylioppilaslehti. 06/2006.
- Väisänen, Leena – Niemelä, Mika – Suua, Pirkko 2009: Sanat työssä – Vuorovaikutus ammattitaitona. Vammalan Kirjapaino Oy: Sastamala.

Perhetausta

- Keitä perheeseen kuuluu?
- Asuuko lapsi/lapset kanssanne?
- Kuinka monta lasta perheessänne on?
- Lapsen/lasten iät?

Varhaiskasvatustausta

- Onko lapsenne tällä hetkellä päivähoidon asiakkaana?
- Varhaiskasvatuspaikka?
 - Kunnallinen/yksityinen?
- Varhaiskasvatusasiakkuuden kesto?
- Vaikuttiko perhemuotonne lapsen/lasten varhaiskasvatuspaikan valintaan?
 - Miten?

Vuorovaikutus

- Oletko varhaiskasvatussuhteen alkaessa ottanut esille perhemuotosi ja kertonut siitä?
 - Jos olet, niin miten ja kenelle?
- Päivähoidon henkilökunnan aikaisemmat kokemukset sateenkaariperheistä/ -isistä?
- Millaista suhtautuminen sateenkaari-isyyteen ja lapseenne/lapsiinne on ollut (esim. ennakkoluulot, asenteet)
 - a) päivähoidon henkilökunnan puolelta
 - b) muiden lasten vanhempien puolelta
 - c) varhaiskasvatuslasten puolelta?
- Onko päivähoidon henkilökunnalla ilmennyt eroavaisuuksia suhtautumisessa teihin ja lapseenne verrattuna heteroisään ja hänen lapseensa?
 - Jos on, niin miten se on ilmennyt?
- Miten päivähoidossa on otettu huomioon perheen monimuotoisuus?

- Miten siihen liittyviä asioita on käsitelty? (Esim. päivähoitossa olevien muiden lasten kanssa)
- Lapsen omat kokemukset päivähoitosta sateenkaari-isän lapsena?
- Osaako lapsi ikänsä puolesta erottaa kokemuksia?
 - Lapsen sopeutuminen varhaiskasvatukseen?

Kasvatuskumppanuus

- Kohtaavatko kasvatusnäkemyksenne päiväkodin kasvatustavoitteisiin nähdessä?

- Jos eivät kohtaa, niin millaisia ristiriitoja on ilmennyt?

- Miten toivoisitte teitä tuettavan vanhempana?

- Millaiset valmiudet päiväkodilla on mielestänne kohdata sateenkaariperheitä??

- Miten varhaiskasvatuspalveluja voisi kehittää?

- Esim. sateenkaariperheiden ja päivähoiton yhteistyö?

- Mitä muuta haluatte sanoa?

Kiitos haastattelusta!

Hei sateenkaari-isät!

Onko sinulla lapsi joka on tai on ollut päivähoitossa? Olemme Helsingin Metropolia ammattikorkeakoulun sosionomi -opiskelijoita ja olemme tekemässä opinnäytetyötä sateenkaariperheisiin kuuluvien isien kokemuksista lastensa päivähoitosta. Aikaisemmin sateenkaariperheiden kokemuksia päivähoitosta on tutkittu lähinnä naisparien näkökulmasta ja haluammekin opinnäytetyömme kautta tuoda esille myös miesten näkökulman.

Etsimme opinnäytetyöhömmä haastateltaviksi sateenkaari-isiä, joiden lapset ovat tai ovat olleet päivähoitossa. Opinnäytetyömme kannalta ei ole merkityksellistä, miten olet isä, vaan se, että tunnet olevasi isä. Voit olla isä biologisesti, juridisesti tai sosiaalisesti. Kokemuksillasi lastesi päivähoitosta on tärkeä merkitys päivähoiton kehittämisessä. Sinun avullasi voimme lisätä tietoutta ja osaamista päivähoitossa. Haluamme tuoda opinnäytetyössämme esille juuri sateenkari-isien näkökulman.

Haastattelut tulevat olemaan täysin anonyymejä ja luottamuksellisia. Tarkempi haastattelutapa selviää, kun tiedämme, kuinka paljon saamme haastateltavia. Haastattelutavat voivat olla esimerkiksi kyselylomake, teemahaastattelu tai vapaamuotoinen haastattelu. Tulemme käsittelemään tietoja ja haastatteluja siten, että henkilöitä ei ole mahdollista tunnistaa opinnäytetyössämme. Sinulla on myös halutessasi mahdollisuus lukea opinnäytetyömme sen valmistuttua.

Jos sinua koskettaa opinnäytetyömme aihe, pyytäisimme sinulta apua tutkimusaineistomme kokoamisessa. Otathan meihin tällöin yhteyttä suoraan sähköpostitse. Mikäli sinulla on kysyttävää vastaamme mielellämme.

Yhteistyösi on meille arvokasta!

Ystävällisin terveisin
Piia Reinikka & Suvi Ruotsalainen

piia.reinikka@metropolia.fi
suvi.ruotsalainen@metropolia.fi

Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Anna-Riitta Mäkitalo Metropolia ammattikorkeakoulusta.

Hei sateenkaari-isät!

Tarvitsemme edelleen haastateltavia opinnäytetyöhömmme. Muutamia yhteydenottoja olemmekin jo saaneet, mutta lisää kiinnostuneita tarvitsemme. Olisitko sinä kiinnostunut?

Onko sinulla lapsi joka on tai on ollut päivähoitossa? Olemme Helsingin Metropolia ammattikorkeakoulun sosionomi -opiskelijoita ja olemme tekemässä opinnäytetyötä sateenkaariperheisiin kuuluvien isien kokemuksista lastensa päivähoitosta. Aikaisemmin sateenkaariperheiden kokemuksia päivähoitosta on tutkittu lähinnä naisparien näkökulmasta ja haluammekin opinnäytetyömme kautta tuoda esille myös sateenkaari-isien näkökulman.

Etsimme opinnäytetyöhömmme haastateltaviksi sateenkaari-isiä, joiden lapset ovat tai ovat olleet päivähoitossa. Kokemuksillasi on tärkeä merkitys päivähoiton kehittämises-
sä, sillä näin saamme lisättyä tietoutta ja osaamista sekä autamme kehittämään päivä-
hoiton vuorovaikutusta.

Opinnäytetyömme kannalta ei ole merkityksellistä, miten olet isä, vaan se, että tunnet olevasi isä. Voit olla isä biologisesti, juridisesti tai sosiaalisesti. Haastattelut tulevat olemaan täysin anonymiä ja luottamuksellisia. Tarkempi haastattelutapa selviää, kun tiedämme, kuinka paljon saamme haastateltavia. Haastattelutavat voivat olla esimerkiksi kyselylomake, teemahaastattelu tai vapaamuotoinen haastattelu. Tulemme käsittelemään tietoja ja haastatteluja siten, että henkilöitä ei ole mahdollista tunnistaa opinnäytetyös-
sämme. Sinulla on myös halutessasi mahdollisuus lukea opinnäytetyömme sen valmis-
tuttua.

Jos sinua koskettaa opinnäytetyömme aihe, pyytäisimme sinulta apua tutkimusaineis-
tomme kokoamisessa. Otathan meihin tällöin pikaisesti yhteyttä suoraan sähköpostitse.
Mikäli sinulla on kysyttävää vastaamme mielellämme.

Yhteistyösi on meille arvokasta!

Ystävällisin terveisin
Piia Reinikka & Suvi Ruotsalainen

piia.reinikka@metropolia.fi
suvi.ruotsalainen@metropolia.fi

Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Anna-Riitta Mäkitalo Metropolia ammattikorkea-
koulusta.